

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Suzana Jovančević

Vpliv stopnje razvitosti držav, tradicije in religije na problem obrezovanja žensk

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Suzana Jovančević

Mentorica:izr. prof. dr. Maja Bučar

Vpliv stopnje razvitosti držav, tradicije in religije na problem obrezovanja žensk

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Vpliv stopnje razvitosti držav, tradicije in religije na problem obrezovanja žensk

Diplomsko delo obravnava problem obrezovanja žensk v državah v razvoju, predvsem v Afriki, in dejavnike, ki vplivajo na obrezovanje. Neobrezane afriške ženske niso zaželene v družbi. Take ženske se ne morejo poročiti in povzročajo sramoto svojim družinam. Obrezovanje žensk je običaj, ki ženskam podeli družbeno vlogo, ki jo spremlja celotno življenje. Čeprav ima za ženske hude posledice, to še vedno ni zadosten razlog, da bi ljudje prenehali s tovrstno prakso. Glede na to, da obrezovanje ni prisotno v vseh afriških državah, diplomsko delo poskuša ugotoviti, kateri so dejavniki, ki vplivajo na to. Pri preučevanju so bili izpostavljeni naslednji dejavniki: stopnja razvitosti držav, tradicija in religija. Diplomsko delo pride do spoznanja, da je eden izmed najbolj pomembnih dejavnikov pravzaprav etnična identiteta, kar doda problemu obrezovanja novo razsežnost, saj je večina ljudi mnenja, da je religija tista, ki ima pomemben vpliv. Za odpravo samega problema je poznavanje teh dejavnikov ključnega pomena, da bi lahko prišli do možnih rešitev, ki so opisani v zaključku.

Ključne besede: praksa obrezovanja, spolna neenakopravnost, človekove pravice, tradicija, vera.

The impact of the rate of development of countries, tradition and religion on female genital mutilation (FGM)

The diploma thesis deals with female genital mutilation in developing countries, especially in Africa, and factors that influence it. Society does not accept women who are not circumcised. They cannot get married and are embarrassment to their families. FGM is very important ritual for women because it grants them appropriate lifetime social role. Even though FGM has harmful effects on women, this is not strong reason enough to eradicate it. As FGM is not present in all African countries, diploma thesis explores what factors influence it. The following ones were highlighted: rate of development of countries, tradition and religion. The diploma thesis reveals that one of the most important factors is actually ethnicity identity and this fact adds new dimension to FGM because majority of people think religion is factor which impacts on FGM the most. Understanding of relevant factors is of crucial meaning in order to come to possible solutions, which are described in conclusion of diploma thesis.

Key terms: female genital mutilation (FGM), gender inequality, human rights, tradition, religion.

KAZALO

1 UVOD	7
2 POLOŽAJ ŽENSK V DRŽAVAH V RAZVOJU	8
2.1 ENAKOPRAVNOST SPOLOV IN NJEGOV VIDIK V MEDNARODNIH DOKUMENTIH	8
2.2 KAJ VKLJUČUJE DISKRIMINACIJA ŽENSK	9
2.3 PODATKI O POLOŽAJU ŽENSK V DRŽAVAH V RAZVOJU	10
2.3.1 Revščina in ekonomija.....	10
2.3.2 Izobrazba in usposabljanje.....	11
2.3.3 Zdravje.....	12
2.3.4 Nasilje nad ženskami	12
2.3.5 Vloga žensk pri odločanju	13
3 POLOŽAJ ŽENSK V AFRIKI	14
3.1 TRETJI MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ: ZAGOTOVITI ENAKOPRAVNOST MED SPOLOMA IN OPOLNOMOČITI ŽENSKE	14
3.1.1 Delež deklet in fantov v osnovnem, srednjem in v višjem izobraževanju.....	14
3.1.2 Delež žensk, ki prejemajo mezдно plačilo in ki niso zaposlene v kmetijskem sektorju.....	16
3.1.3 Delež mest v državnem parlamentu, ki jih zasedajo ženske.....	16
3.2 OBREZOVANJE ŽENSK.....	17
4 STOPNJA RAZVITOSTI DRŽAV (INDEKS ČLOVEKOVEGA RAZVOJA IN NJEGOVI KAZALNIKI)	17
5 PRAKSA OBREZOVANJA ŽENSK PO SVETU	19
5.1 DEFINICIJA IN TIPI OBREZOVANJA ŽENSK.....	20
5.2 IZVOR OBREZOVANJA	21
5.3 RAZŠIRJENOST PRAKSE OBREZOVANJA.....	22
6 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA RAZŠIRJENOST PRAKSE OBREZOVANJA	25
6.1 STAROST	25
6.2 IZOBRAZBA	28
6.3 PREBIVALIŠČE	30
6.4 PREMOŽENJE GOSPODARSTVA	31
6.5 VERA.....	32
6.6 TRADICIJA	34
6.7 ETNIČNA IDENTITETA	36
7 POLOŽAJ ŽENSK IN PROBLEM OBREZOVANJA PO IZBRANIH DRŽAVAH	38
8 EGIPT	39
8.1 SPLOŠNI PODATKI.....	39

8.2 INDEKS ČLOVEKOVEGA RAZVOJA IN NJEGOVI KAZALNIKI	40
8.3 POLOŽAJ ŽENSK V EGIPTU	41
8.3.1 Osebni status žensk.....	41
8.3.2 Spolna neenakopravnost in izobraževanje.....	41
8.3.3 Spolna neenakopravnost in zaposlitev.....	42
8.3.4 Spolna neenakopravnost in politična participacija	42
8.4 OBREZOVANJE ŽENSK V EGIPTU	43
9 GVINEJA.....	45
9.1 SPLOŠNI PODATKI	45
9.2 INDEKS ČLOVEKOVEGA RAZVOJA IN NJEGOVI KAZALNIKI	45
9.3 POLOŽAJ ŽENSK V GVINEJI	46
9.3.1 Osebni status žensk.....	46
9.3.2 Spolna neenakopravnost in izobraževanje.....	47
9.3.3 Spolna neenakopravnost in zaposlitev.....	48
9.3.4 Spolna neenakopravnost in politična participacija	48
9.4 OBREZOVANJE ŽENSK V GVINEJI	48
10 TUNIZIJA	52
10.1 SPLOŠNI PODATKI	52
10.2 INDEKS ČLOVEKOVEGA RAZVOJA IN NJEGOVI KAZALNIKI	52
10.3 POLOŽAJ ŽENSK V TUNIZIJI	53
10.3.1 Osebni status žensk.....	53
10.3.2 Spolna neenakopravnost in izobraževanje.....	54
10.3.3 Spolna neenakopravnost in zaposlitev.....	54
10.3.4 Spolna neenakopravnost in politična participacija	54
10.4 OBREZOVANJE ŽENSK V TUNIZIJI	55
11 UKREPI ZA ODPRAVO OBREZOVANJA ŽENSK.....	55
12 ZAKLJUČEK.....	58
13 LITERATURA	61

KAZALO TABEL

TABELA 6.1: RAZŠIRJENOST PRAKSE OBREZOVANJA MED ŽENSKAMI, STARIMI MED 15 IN 49 LET, GLEDE NA STAROSTNO SKUPINO.....	26
TABELA 6.2: RAZŠIRJENOST OBREZOVANJA MED ŽENSKAMI, STARIMI MED 15 IN 49 LET, PO STOPNJI IZOBRAZBE .	29
TABELA 6.3: RAZŠIRJENOST OBREZOVANJA MED ŽENSKAMI, STARIMI MED 15 IN 49 LET, GLEDE NA ETNIČNO IDENTITETO	38
TABELA 8.1: SPLOŠNI PODATKI (EGIPT).....	39
TABELA 9.1: SPLOŠNI PODATKI (GVINEJA)	45
TABELA 9.2: DELEŽ ŽENSK V ODSOTKIH PO TIPIH OBREZOVANJA GLEDE NA ETNIČNOST	50
TABELA 10.1: SPLOŠNI PODATKI (TUNIZIJA).....	52

KAZALO GRAFOV

GRAF 6.1: RAZMERJE RAZŠIRJENOSTI PRAKSE OBREZOVANJA PO STAROSTNI SKUPINI (30–49/15–29)	27
GRAF 6.2: RAZMERJE RAZŠIRJENOSTI OBREZOVANJA MED HČERAMI GLEDE NA STAROSTNO SKUPINO NJIHOVIH MATER (30–49/20–29)	28
GRAF 6.3: RAZMERJE RAZŠIRJENOSTI OBREZOVANJA MED HČERAMI GLEDE NA MATERINO IZOBRAZBO (BREZ/DOLOČENA IZOBRAZBA).....	30
GRAF 6.4: RAZMERJE RAZŠIRJENOSTI OBREZOVANJA MED ŽENSKAMI PO PREBIVALIŠČU (RURALNO/URBANO OBMOČJE).....	31
GRAF 6.5: RAZMERJE RAZŠIRJENOSTI OBREZOVANJA MED ŽENSKAMI GLEDE NA GOSPODINJSKO BOGASTVO (REVNI/BOGATI)	32
GRAF 6.6: RAZMERJE RAZŠIRJENOSTI OBREZOVANJA MED ŽENSKAMI GLEDE NA VERO (ISLAM/KRŠČANSTVO).....	34

KAZALO SLIK

SLIKA 5.1: RAZŠIRJENOST PRAKSE OBREZOVANJA MED ŽENSKAMI, STARIMI 15–49 LET.....	24
---	----

1 UVOD

Diplomsko delo obravnava problem podrejenega položaja žensk v državah v razvoju, ki se manifestira v tradiciji obrezovanja žensk. Ugotavljala bom, kakšen vpliv imajo stopnja razvitosti držav, tradicija in religija na problem obrezovanja žensk in na položaj žensk v državah v razvoju. Pričakovali bi, da bo praksa obrezovanja žensk postopoma izginila, ko bodo države dosegle določeno stopnjo razvitosti, vendar to ni tako. Pomen obravnavane teme je vezan na še vedno prevladujoč običaj obrezovanja žensk v določenih državah v razvoju, ki kljub pritiskom mednarodne skupnosti ne izginja in ki na neposreden način govori o podrejenem položaju žensk v državah v razvoju. Skozi vsebino diplomskega dela bom poskušala preveriti naslednji hipotezi:

- 1. Stopnja razvitosti držav ne vpliva na odpravljanje določenih tradicij, kot je npr. problem obrezovanja žensk.*
- 2. Tradicija in religija odločujoče vplivata na neenakopravnost spolov in zatiranje žensk v državah v razvoju.*

Osrednji del diplomskega dela bo sestavljen predvsem s pomočjo analize sekundarnih virov, to je predvsem monografskih publikacij, strokovnih člankov, raziskav, internetnih virov itn. Z njihovo pomočjo bom nato opredelila temeljne pojme in predstavila različne koncepte, pomembne za izbrano temo. Pri pisanju se bom opirala tudi na uradno statistiko, ki mi bo pomagala pri opisovanju izbranih držav z različno stopnjo razvitosti.

V prvem delu bom predstavila temeljne pojme in različne koncepte za izbrano temo, nato pa problem obrezovanja žensk po svetu. Nadalje bom raziskovala vpliv stopnje razvitosti držav, tradicije in religije na položaj žensk po izbranih državah, predvsem z opisom problema obrezovanja žensk, in na položaj žensk po izbranih državah, kjer bom najprej predstavila pokazatelje razvitosti držav po posameznih državah z različno stopnjo razvitosti. Dobri pokazatelji razvitosti držav so indeks človekovega razvoja (HDI) in njegovi glavni sestavni elementi. Izbrala bom tudi državo, ki je drugim izbranim državam po tradiciji in religiji blizu, vendar obrezovanja žensk ne izvajajo. Tako bom poskušala ugotoviti, ali mogoče obstaja še kakšen dejavnik, ki vpliva na prisotnost problema obrezovanja žensk in položaj žensk v

družbi. V zaključku bom ovrednotila hipoteze in predstavila mogoče ukrepe, ki bi izboljšali situacijo žensk v državah, kjer je prisotno obrezovanje.

2 POLOŽAJ ŽENSK V DRŽAVAH V RAZVOJU

2.1 Enakopravnost spolov in njegov vidik v mednarodnih dokumentih

Eno izmed glavnih načel človekovih pravic je enakopravnost med moškimi in ženskami; države naj bi to enakopravnost upoštevale. Še več: države so se zavezale k spoštovanju spolne enakopravnosti s sprejetjem številnih mednarodnih dokumentov (Hanžek in drugi 2000, 179). Enakopravnost spolov pomeni enako prepoznavnost, moč in udeležbo obeh spolov na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. Enakopravnost spolov poskuša spodbuditi polno sodelovanje žensk in moških v družbi (Kozmik 1999, 1). Enakopravnost spolov je človekova pravica, ki je obenem ena izmed osmih razvojnih ciljev tisočletja (*UN Millennium Development Goals* – MDGs), ki so izpeljani iz globalnega dogovora o zmanjšanju revščine do leta 2015, sprejetega leta 2000 na Milenijskem vrhu Združenih narodov. Razvojni cilj enakopravnosti spolov je ključnega pomena za uresničevanje preostalih sedmih ciljev.

Številni mednarodni in regionalni dokumenti pozivajo k spodbujanju enakopravnosti spolov. Organizacija združenih narodov (*United Nations Organization* – UNO) v Ustanovni listini (*Charter of the United Nations*) iz leta 1945 že v preambuli poziva članice k spoštovanju enakopravnosti moških in žensk. Iz leta 1948 je zelo pomembna Splošna deklaracija o človekovih pravicah (*The Universal Declaration of Human Rights*), ki spodbuja politično enakopravnost žensk in moških. Prav tako je Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (*International Covenant on Civil and Political Rights*) iz leta 1966 eden izmed dokumentov, ki zagotavlja moškim in ženskam enakopravno uživanje državljanskih in političnih pravic.

Konvencija, ki pomeni pomemben mejnik na področju mednarodnopравnih dokumentov, ki zadevajo pravice žensk, je Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (*UN Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women* – CEDAW), ki jo je leta 1979 sprejela Generalna skupščina Organizacije združenih narodov. Konvencija zagotavlja osnovo za uresničevanje enakopravnosti moških in žensk z zagotavljanjem enakega dostopa in enakih možnosti v političnem in javnem življenju kakor tudi v

izobraževanju, zdravstvu in v zaposlovanju. Skladno z normativnimi standardi, ki jih dopolnjujejo nacionalne zakonodaje, morajo države izvajati učinkovite ukrepe za zaščito pravic žensk, vključno z odpravo diskriminatornih zakonov. Norme, ki izhajajo iz CEDAW, so skoraj univerzalno veljavne, saj je konvencijo do 2. novembra 2006 ratificiralo 185 držav (tj. več kot 90 odstotkov članic Združenih narodov). Vendar je realnost na žalost drugačna, saj so ženske izpostavljene številnim zlorabam. K temu prispeva podatek, da je veliko držav ob sprejetju CEDAW izkoristilo pravico do pridržkov. Med vsemi mednarodnimi dokumenti s področja človekovih pravic je ravno CEDAW eden tistih, za katerega je bilo podano največje število pridržkov (Dnevnik.si 2008).

2.2 Kaj vključuje diskriminacija žensk

Diskriminacija žensk vključuje nasilje nad ženskami, diskriminacijo žensk v gospodarstvu, omejen dostop do zdravstvene oskrbe in škodljive prakse, med katere sodijo genitalno obrezovanje, umor zaradi dote, umor iz časti (United Nations Population Fund 2010d). Nasilje nad ženskami ima več oblik – fizično, spolno, psihično in ekonomsko. Te oblike so med seboj povezane in lahko spremljajo ženske od rojstva do starosti. Nekatere oblike nasilja celo presegajo državne meje, kot na primer trgovina z ljudmi. Nasilje nad ženskami se odraža v spolni neenakopravnosti, saj tiste ženske, ki so žrtve nasilja, trpijo vrsto zdravstvenih težav; njihova prisotnost v javnem življenju se posledično zmanjšuje. Najpogostejše oblike nasilja, ki so jim ženske podvržene po vsem svetu, so: psihično nasilje partnerja, pretepanje žensk, siljenje k spolnim odnosom ali katera druga oblika zlorabe. Spolno nasilje je prav tako zelo razširjeno. Pojavlja se predvsem v Afriki in južni Aziji. Mlada dekleta so pogosto prisiljena v poroko in spolne odnose, kar lahko povzroča zdravstvene težave, vključno z večjo izpostavljenostjo virusu HIV, ter v zmanjševanje prisotnosti v šoli. Zelo resna težava je spolno nasilje med oboroženimi spopadi. Posilstvo je bilo dolgo v rabi kot taktično orožje vojne, nasilje nad ženskami med oboroženimi spopadi pa sestavni del vsakega vojaškega območja (Društvo za Združene narode za Slovenijo 2008–2010).

Ženske se spopadajo s težkimi pogoji življenja, kot so: pomanjkanje zakonske zaščite in pravic do lastnine, pomanjkanje politične moči ali dostopa do procesov političnega odločanja, majhne možnosti izobraževanja in poklicnega usposabljanja ter dostopa do zdravniške oskrbe. Treba je omeniti, da je ravno diskriminacija žensk tista, ki vpliva na to, da so ženske najrevnejše med revnimi, da so prikrajšane za izobrazbo in da se ne zavedajo svojih pravic.

Ženske so pogosto brez lastnega plačanega zaslужka; njihov delavnik je naporen, saj je sestavljen iz vzgoje otrok, številnih ur dela v slabih okoliščinah, hkrati pa so izpostavljene nevarnostim nasilja. Diskriminacija žensk je tista, ki predstavlja resno grožnjo njihovemu zdravju (Krajnc 2003, 426–427). Med dejavniki, ki vplivajo na nizek družbeni status žensk in posledično na zdravje žensk v državah v razvoju, najbolj izstopata revščina in stopnja izobrazbe, saj veliko večino 1,3 milijarde ljudi, ki živijo v revščini, predstavljajo ravno ženske. Revščina žensk je povezana s pomanjkanjem ekonomskih možnosti, pomanjkanjem dostopa do gospodarskih virov, z omejenim dostopom žensk do oblasti in izobraževanja. Revščina omejuje dostop do zdravstvene oskrbe in izobrazbe ter zmanjšuje možnosti za zaposlitev (Krajnc 2003, 436). Resna ovira pri napredovanju žensk pa predstavlja tudi visoka stopnja nepismenosti. Diskriminacija se pri dostopu deklic do izobraževanja še vedno ohranja zaradi običajev, zgodnjih porok in nosečnosti ter zaradi pomanjkanja dostopnih zmogljivosti za šolanje. Deklice prevzemajo težka domača dela že v zelo nizki starosti, kar pa pogosto vpliva na slab šolski uspeh in zgodnji izpis iz izobraževalnega sistema (Neubauer v Krajnc 2003, 437).

2.3 Podatki o položaju žensk v državah v razvoju

2.3.1 Revščina in ekonomija

Kot sem že omenila v diplomskem delu, so predvsem ženske tiste, ki so podvržene revščini. Spopadajo se z neenakopravnim dostopom do finančnih sredstev, ki ima negativen vpliv na ekonomsko rast in razvoj. Ženske opravijo največji delež neplačanega dela. Odstotek žensk, ki ima plačano zaposlitev zunaj kmetijskega sektorja, na globalni ravni samo rahlo narašča. Na splošno so v južni Aziji, severni in podsaharski Afriki ter v zahodni Aziji zaposlitvene možnosti za ženske izjemno slabe (Milenijski razvojni cilji 2010).

Čeprav so v večji meri ženske proizvajalke hrane, po podatkih Organizacije za prehrano in kmetijstvo (*Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO*) močno zaostajajo za moškimi v lastništvu zemljiških posestev in v zaslužku. Poročilo o razvojnih ciljih tisočletja iz leta 2010 (*UN Millennium Development Goals Report 2010*) navaja, da je delež žensk zunaj kmetijskega sektorja zrasel na 41 odstotkov v letu 2008, vendar to ne velja za vse države, saj v južni Aziji, severni Afriki in zahodni Aziji ta delež znaša le 20 odstotkov. Treba je dodati, da v tistih državah, kjer ženske predstavljajo precejšen delež plačane delovne

sile, to še ne pomeni, da imajo zagotovljeno varno in spodobno delo. Ženske so v večji meri podvržene delu, ki je slabše plačano in katerim je dodeljen nižji status. Velik delež žensk dela v črni ekonomiji. V letu 2009 je bilo ocenjeno, da se je kar 65 odstotkov žensk spopadalo s tveganimi deli, medtem ko je znašal delež moških tveganih del 58 odstotkov. Ta odstotek je še višji v regijah, kot so: zahodna Azija in severna Afrika, kjer so možnosti, da bi imele ženske plačano zaposlitev, najmanjše.

Treba je omeniti, da je svetovna ekonomska kriza še dodatno prizadela ženske, kar jih je pahnilo v neformalni zaposlitveni sektor, saj so začele v večji meri izgubljati zaposlitev v formalnem sektorju. V nekaterih državah v razvoju ima kar 80 odstotkov žensk neformalno zaposlitev – kot lastnice podjetij v neformalnem sektorju, družinske delavke ali kot delavke brez pogodbe in socialnih ugodnosti (United Nations 2010a).

Čeprav se je odstotek žensk, ki imajo plačano zaposlitev zunaj kmetijskega sektorja, v obdobju 1990–2008 povečal, ženskam večinoma ni uspelo usvojiti višjega delovnega položaja. Na višjih delovnih mestih, kot je vodja ali direktor, prevladujejo moški. Univerzalno gledano, le ena izmed štirih žensk zavzema višje delovno mesto. V zahodni Aziji, južni Aziji in severni Afriki manj kot 10 odstotkov žensk zavzema višja delovna mesta (United Nations 2010a).

2.3.2 Izobrazba in usposabljanje

Države po svetu sicer zmanjšujejo neenakopravnost med spoloma na področju izobraževanja, saj je bilo leta 2008 v razvijajočih se regijah v osnovno šolo vpisanih v povprečju 96 deklet na 100 fantov, v primerjavi z 91 dekleti na 100 fantov leta 1999. Leta 2008 je bilo v razvijajočih se regijah v srednjo šolo vpisanih v povprečju 95 deklet na 100 fantov v primerjavi z 88 dekleti na 100 fantov leta 1999. Kljub napredku cilj odpravljanja neenakopravnosti med spoloma pri vpisovanju otrok in mladostnikov v osnovno ter srednjo šolo do leta 2005 ni bil realiziran. Spolna neenakopravnost v srednjem izobraževanju je najočitnejša v treh regijah (podsaharska Afrika, zahodna Azija in južna Azija) (United Nations 2010a).

V državah v razvoju se prav tako spopadajo s spolno neenakopravnostjo v višjem izobraževanju. Število fantov močno presega število deklic. V podsaharski Afriki in južni Aziji, na primer, je vpisanih v višjo šolo samo 67 oziroma 76 deklic na 100 fantov. V višjem izobraževanju se pojavlja tudi spolna neenakopravnost na osnovi področja študija. Ženske se večinoma odločajo za družbene vede, medtem ko na področju znanosti, tehnologije in

inženirstva močno prevladajo moški. Prav tako je treba omeniti, da moški v primerjavi z ženskami v večji meri končajo višjo šolo (United Nations 2010a).

Treba je omeniti, da revščina v veliki meri vpliva na izobraževanje deklic. Deklice, ki prihajajo iz revnejših družin, so trikrat bolj podvržene dejstvu, da bodo predčasno zapustile osnovno izobraževanje, kot deklice iz premožnejših družin. Njihove možnosti za vpis v srednjo šolo so še slabše. Deklice, ki prihajajo iz revnejših družin, so dvakrat bolj podvržene dejstvu, da bodo predčasno zapustile srednjo šolo, kot deklice iz premožnejših družin (United Nations 2010a).

Zelo pomemben je tudi podatek, da ženske predstavljajo skoraj dve tretjini od 776 milijonov nepismenih odraslih ljudi na svetu (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women 2010).

2.3.3 Zdravje

Zdravje mater je eno izmed področij, pri katerem je razkorak med bogatimi in revnimi najvidnejši. Medtem ko so skoraj vsa rojstva v razvitih državah izvedena s pomočjo strokovno usposobljenega zdravstvenega osebja, je v državah v razvoju manj kot polovica žensk deležna take oskrbe med rojstvom. Zato vsako leto zaradi zapletov med rojstvom umre visoko število žensk in deklet. Večino teh zapletov bi se dalo preprečiti, če bi rojstva nadzorovalo visokousposobljeno zdravstveno osebje. Spolna neenakopravnost povzroča, da so ženske bolj dovzetne za virus HIV, saj pridobijo manj informacij o virusu HIV in aidsu ter o preventivnih ukrepih. Po svetu je 30 milijonov ljudi okuženih z virusom HIV, od tega je polovica žensk. V podsaharski Afriki je delež okuženih žensk 60-odstoten (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women 2010).

2.3.4 Nasilje nad ženskami

Nasilje nad ženskami je razširjeno po vsem svetu. Težava ostaja univerzalna. Ženske, ki so podvržene nasilju, imajo veliko zdravstvenih težav. Ena izmed negativnih posledic je tudi ta, da se posledično njihova participacija v javnem življenju zmanjšuje. Ena izmed oblik nasilja je tudi trgovina z ljudmi. Leta 2006 so ženske in dekleta predstavljale 79-odstotni delež žrtev te oblike nasilja. Po vsem svetu je več kot 60 milijonov deklet prisiljenih v zgodnjo poroko pred dopolnjenim 18. letom. Velika težava ostaja prisilstvo; še posebej pereča je ta težava med

oboroženimi spopadi. Zaščita deklet in žensk med spopadi in po njih ostaja neustrezna. Namerno izvajanje spolnega nasilja kot taktika bojevanja ima grozljive posledice ne samo za žrtve, ampak tudi za celotno skupnost. Kot primer lahko navedem Demokratično republiko Kongo, kjer navajajo, da je bilo od leta 1996 že 200.000 žensk in deklet posiljenih. Dejanska številka naj bi bila še višja (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women 2010).

2.3.5 Vloga žensk pri odločanju

V letu 2010 so ženske po vsem svetu zasedale 19,1 odstotka sedežev v parlamentu v primerjavi z 11,3 odstotka v letu 1995 (United Nations 2010a). V državah z najvišjo zastopanostjo žensk v predstavnih telesih ženske v povprečju zasedajo 30 odstotkov sedežev. Večjo zastopanost žensk je mogoče zaznati v razvitih državah pa tudi v nekaterih pokonfliktnih in razvijajočih se državah Afrike, Azije, Južne Amerike ter Karibskega otočja (Milenijski razvojni cilji 2010). V letu 2009 so po parlamentarnih volitvah ženske v podsaharski Afriki na novo pridobile 29 odstotkov parlamentarnih sedežev in tako povzdignile regionalno povprečje na 18 odstotkov. V Južni Afriki so ženske zasedle 44 odstotkov sedežev v spodnjem domu, kar jo uvršča na tretje mesto, takoj za Ruando in Švedsko (United Nations 2010a).

Na drugi strani lestvice pa ima četrtnina vseh parlamentarnih zbornic po svetu še vedno manj kot 10 odstotkov poslank; v devetih, večinoma v državah Pacifika in Arabskega zaliva, pa ni niti ene (Milenijski razvojni cilji 2010).

Napredek v doseganju večje zastopanosti žensk v izvršni veji oblasti je še počasnejši, kot je v zakonodajni. Leta 2010 je bilo izmed 151 predsednikov države le 9 žensk, kar predstavlja 6-odstotni delež, in izmed 192 predsednikov vlade le 11 žensk, kar predstavlja prav tako 6-odstotni delež. V primerjavi z letom 2008 je to napredek, saj je bilo takrat samo 7 žensk izvoljenih za predsednice države in 8 žensk kot predsednic vlade. Povprečno ženske zavzemajo 16-odstotni delež ministrskih položajev in samo 30 držav ima več kot 30 odstotkov ministric. Na drugi strani pa imamo 16 držav, kjer ženske ne zavzemajo niti enega ministrskega položaja. Večina teh držav je v severni Afriki in zahodni Aziji, na Karibskem otočju in v Oceaniji (United Nations 2010a).

3 POLOŽAJ ŽENSK V AFRIKI

3.1 Tretji milenjski razvojni cilj: zagotoviti enakopravnost med spoloma in opolnomočiti ženske

Kot sem že omenila v diplomskem delu, predstavljata enakopravnost spolov in opolnomočenje žensk enega izmed osmih razvojnih ciljev tisočletja. Da bi lahko dosegli tretji cilj, morajo države odpraviti neenakopravnost med spoloma v osnovnih in srednjih šolah, če je mogoče do leta 2005, in na vseh ravneh do leta 2015. Napredek pri doseganju tretjega razvojnega cilja se meri s tremi kazalniki. Prvi je delež deklet in fantov v osnovnem, srednjem in v višjem izobraževanju. Drugi je delež žensk, ki prejemajo mezdno plačilo in niso zaposlene v kmetijskem sektorju. Tretji pa je delež mest v državnem parlamentu, ki jih zasedajo ženske (United Nations 2010b).

V nadaljevanju bom preverila, ali je Afrika uspešna pri odpravljanju neenakopravnosti med spoloma; pri tem bom raziskala, kakšen je položaj žensk.

Spolno enakopravnost bo verjetno v osnovnem izobraževanju dosegla večina afriških držav. Na žalost je položaj drugačen v srednjem in višjem izobraževanju, kjer se razkorak med spoloma veča. Največji napredek k doseganju spolne enakopravnosti na področju osnovnega in srednjega izobraževanja so dosegle zahodne afriške države – Gambija, Gvineja, Mavretanija in Senegal. Čeprav so podatki za višje izobraževanje pomanjkljivi, lahko rečemo, da na tem področju gotovo vodi severna Afrika. Alžirija in Tunizija sta celo presegli spolno enakopravnost, saj imajo trenutno na univerzah vpisanih več žensk kot moških. Pri drugem kazalniku se spopadamo s pomanjkljivimi podatki deleža žensk, ki prejemajo mezdno plačilo v nekmetijskem sektorju. Delež žensk v afriških državnih parlamentih se je v letu 2009 povečal. Vodijo Ruanda, Angola, Mozambik in Južna Afrika (United Nations Development Programme 2010a).

3.1.1 Delež deklet in fantov v osnovnem, srednjem in v višjem izobraževanju

Če podrobneje proučimo prvi kazalnik (delež deklet in fantov v osnovnem, srednjem in v višjem izobraževanju), nam analiza indeksa spolne enakopravnosti v obdobju 1991–2007 v osnovnem izobraževanju pokaže, da izmed 38 držav, za katere so podatki dostopni, pri šestih

državah (Eritreja, Swaziland, Južna Afrika, Namibija, Madagaskar in Ekvatorialna Gvineja) indeks rahlo nazaduje. Pri večini držav se je indeks spolne enakopravnosti povečal od 0,02 do 0,37 točke. V največji meri sta uspeli spolno neenakopravnost zmanjšati Gvineja in Gambija, in sicer za 0,37 oziroma 0,35 točke. Sledita ji Senegal in Mavretanija. Zanimiv podatek je ta, da so Gambija, Malavi, Mavretanija in Ruanda zaznali indeks spolne enakopravnosti nad vrednostjo 1, kar pomeni, da je več deklic vpisanih v osnovne šole, kot je dečkov. Če se bo zdajšnji vzorec nadaljeval, bo večina afriških držav do leta 2015 dosegla spolno enakopravnost v osnovnem izobraževanju (United Nations Development Programme 2010a).

Analiza indeksa spolne enakopravnosti v srednjem izobraževanju v obdobju 1991–2007 nam pokaže, da izmed 26 držav, za katere so podatki dostopni, indeks spolne enakopravnosti v Etiopiji, Swazilandu, na Madagaskarju, v Južni Afriki in Namibiji nazaduje. Najbolj je nazadoval v Južni Afriki, kar za 0,13 točke. Preostalih 19 držav je zmanjšalo spolno neenakopravnost v lestvici od 0,03 do 0,4 točke. Gambiji in Mavretaniji je uspelo zmanjšati spolno neenakopravnost v največji meri, za 0,4 točke. Sledi jima Malavi, ki je zmanjšal spolno neenakopravnost za 0,37 točke. Podatki za leto 2007 kažejo, da imajo Južna Afrika, Namibija, Sao Tome ter Principe in Zelenortski otoki indeks spolne enakopravnosti v srednjem izobraževanju nad vrednostjo 1, kar pomeni, da je več deklic vpisanih v srednjo šolo, kot je dečkov. Vrednost indeksa spolne enakopravnosti v srednjem izobraževanju 0,9 v letu 2007 je doseglo samo nekaj afriških državah; če se bodo zdajšnje smernice nadaljevale, po vsej verjetnosti afriški kontinent ne bo dosegel odprave spolne neenakopravnosti v srednjem izobraževanju do leta 2015 (United Nations Development Programme 2010a).

Večina afriških držav ni pripravila poročila o spolni enakopravnosti v višjem izobraževanju v obdobju 1991–2007. Podatke so priskrbeli: Burkina Faso, Burundi, Etiopija, Gana, Madagaskar, Malavi, Maroko, Tanzanija in Tunizija. Vse izmed teh držav so zmanjšale spolno neenakopravnost. Večina afriških držav ima indeks spolne enakopravnosti v letu 2007 pod vrednostjo 0,9. Veliko držav ima indeks celo pod vrednostjo 0,5. Če se bodo zdajšnje smernice nadaljevale, po vsej verjetnosti afriške države ne bodo dosegle odprave spolne neenakopravnosti v višjem izobraževanju do leta 2015 (United Nations Development Programme 2010a).

Afriške države kažejo napredek pri doseganju spolne enakopravnosti v primarnem izobraževanju, vendar je bilo zelo malo storjenega v srednjem in višjem izobraževanju. Države morajo v večji meri promovirati dostop žensk do višjega izobraževanja. Prav tako

morajo promovirati udeležbo žensk v disciplinah, v katerih so bili do zdaj večinoma zastopani moški. Le tako lahko države prispevajo k spolni enakopravnosti na delovnem trgu (African Development Bank 2010).

3.1.2 Delež žensk, ki prejemajo mezdno plačilo in ki niso zaposlene v kmetijskem sektorju

Kazalnik deleža žensk, ki prejemajo mezdno plačilo in ki niso zaposlene v kmetijskem sektorju, je občutljivo področje. Kazalnik je eden izmed tistih, ki meri spolno enakopravnost in ki je zelo pomemben, vendar je težko prikazati sliko afriških držav glede tega kazalnika, tj. zaradi pomanjkanja podatkov. Države bi se morale bolj potruditi pri zbiranju podatkov. Podatki, ki so na voljo, kažejo, da so se na tem področju najbolje odrezale Etiopija (47 odstotkov), Srednjeafriška republika (47 odstotkov), Južna Afrika (44 odstotkov) in Bocvana (44 odstotkov). Na drugi strani pa imamo države, ki bi si morale bolj prizadevati, da bi povečale delež žensk z meznim plačilom v nekmetijskem sektorju. Take države so: Senegal (11 odstotkov), Liberija (11 odstotkov), Alžirija (15 odstotkov), Libija (16 odstotkov) in Egipt (18 odstotkov) (United Nations Development Programme 2010a).

3.1.3 Delež mest v državnem parlamentu, ki jih zasedajo ženske

Zadnji kazalnik, ki nam še preostane, je delež mest v državnem parlamentu, ki jih zasedajo ženske. Podatki na tem področju se izboljšujejo. Vseh 53 afriških držav je priskrbelo podatke iz leta 2009. Spremembe v zastopanosti žensk v državnih parlamentih v obdobju 1990–2009 so izrazite. Izmed 37 afriških držav, ki imajo dostopne podatke za obe leti, je v 31 državah povečan delež parlamentarnih sedežev, ki jih zasedajo ženske. Treba je omeniti, da se v tem obdobju v šestih državah (Gvineja - Bissau, Sao Tome in Principe, Kongo, Ekvatorialna Gvineja, Egipt in Kamerun) pojavlja nazadovanje. Ruanda se je izkazala najbolje. V letu 2009 je bil delež parlamentarnih sedežev, ki so jih zasedale ženske, kar 56,3-odstoten. Sledijo ji: Južna Afrika (45 odstotkov), Angola (37,3 odstotka), Mozambik (34,8 odstotka) in Uganda (30,7 odstotka). Preostalih 26 držav, v katerih je prav tako zaznan napredek v tem obdobju, imajo delež mest v državnih parlamentih, ki jih zasedajo ženske, manj kot 30-odstoten. 17 držav (Egipt, Komoros, Čad, Ekvatorialna Gvineja, Nigerija, Kongo, Sao Tome in Principe, Alžirija, Libija, Gana, Madagaskar, Gvineja, Demokratična republika Kongo, Slonokoščena

obala, Gambija in Kenija) zaznava udeležbo žensk v letu 2009 manj kot 10 odstotkov. Na splošno lahko rečemo, da se države trudijo povečati delež žensk v parlamentu (United Nations Development Programme 2010a).

3.2 Obrezovanje žensk

V afriških državah se podrejeni položaj žensk manifestira tudi v praksi obrezovanja žensk, ki je pereča težava teh držav. Gre torej za drastično obliko obvladovanja ženske spolnosti, kar pomeni, da gre za nadzorovanje žensk na splošno, saj je prav nadzorovanje spolnosti najučinkovitejši mehanizem (Čeplak - Mencin 2001, 187). Praksa se vztrajno nadaljuje ne glede na široko ratifikacijo Afriške listine o človekovih pravicah in pravic ljudstev (*African Charter on Human and Peoples' Rights*) ter Protokola o pravicah žensk v Afriki (*Protocol on the Rights of Women in Africa*), v katerih sta zapisana ves spekter pravic žensk (Dnevnik 2008). Prav tako je Protokol o pravicah žensk v Afriki prvi mednarodni dokument, ki posebej ščiti ženske reproduktivne pravice, vključno s posebnim pozivom za zakonsko prepoved pohabljanja ženskih spolnih organov (Mednarodni dan nične tolerance do pohabljanja ženskih spolnih organov 2004). Medafriški odbor za tradicionalne prakse (*Inter-African Committee on Traditional Practices – IAC*) je leta 2003 sprejel Deklaracijo nične tolerance do pohabljanja ženskih spolnih organov na afriškem kontinentu (*Declaration of Zero Tolerance to FGM on the African Continent*). Ta med drugim poudarja, da gre za obnovo njihove zavezanosti zaščititi afriških žensk pred kulturnimi in tradicionalnimi sistemi prepričanj, ki so škodljiva za spolne in reproduktivne pravice žensk. Sprejetje deklaracije je sicer dobrodošlo, vendar je do leta 2004 le 14 afriških držav zakonsko prepovedovalo to prakso. Izvršitev zakonov otežujejo družbeni pritiski za izvajanje obreda (Amnesty International 2004).

4 STOPNJA RAZVITOSTI DRŽAV (INDEKS ČLOVEKOVEGA RAZVOJA IN NJEGOVI KAZALNIKI)

V diplomskem delu sem si zastavila vprašanje, kakšen vpliv ima stopnja razvitosti držav na problem obrezovanja žensk in na položaj žensk v državah v razvoju. Pričakovali bi, da bo praksa obrezovanja žensk postopoma izginila, ko bodo države dosegle določeno stopnjo razvitosti, vendar to ni tako. Dobri pokazatelji razvitosti držav so indeks človekovega razvoja (HDI) in njegovi glavni kazalniki.

HDI (*Human development index*) se ne ozira le na ekonomsko dimenzijo, ampak se usmerja še na druge dimenzije razvoja, in sicer na življenjski standard, zdravje in na izobrazbo (Hanžek in drugi 2000, 169). Kazalnik HDI torej meri tri kazalnike človekovega razvoja. Zdravje se meri s pričakovano življenjsko dobo; izobrazba s kombinacijo stopnje odrasle pismenosti in z vpisom v osnovno, srednje ali v višje šolstvo; življenjski standard pa se meri z dohodkom oziroma bruto domačim proizvodom (BPD) na prebivalca. Dosežek države v vsaki izmed dimenzij je izražen kot vrednost med 0 in 1. HDI se potem izračuna kot povprečje teh treh indeksov dimenzij (Human Development Reports 2010a).

Indeksu danes priznavajo številne pomanjkljivosti, saj pričakovana dolžina življenja ne predpostavlja nujno dejstva, da so ljudje zdravi; možnost vključevanja izobraževanja ne razkriva kakovosti izobraževanja; dohodek pa ni edini kazalnik življenjskega standarda. Prav tako indeks ne upošteva razlik po spolu. Na osnovi teh kritik so razvili dopolnjujoče indekse, med katerimi sta GDI (*Gender-related development index*) in indeks GEM (*Gender empowerment measure*) (Hanžek in drugi 2000, 169). Oba indeksa sta bila predstavljena v Poročilu o človekovem razvoju leta 1995. GDI prikazuje neenakopravnost dimenzij, upoštevanih pri kazalniku HDI, med spoloma oziroma pokaže, na katerih področjih in v kolikšni meri se pojavljajo razlike med spoloma, torej kje se pojavi diskriminacija po spolu. Manjša kot je razlika med HDI in GDI neke države, manjše so razlike med spoloma v pričakovani življenjski dobi, dohodku in v stopnji odrasle pismenosti ter vpisom v osnovno, srednje ali v višje šolstvo. Enako kot HDI se tudi GDI meri od 0 do 1, kjer je vrednost indeksa 1 popolna enakopravnost po spolu. Indeks GEM pa nam pokaže, ali imajo ženske aktivno vlogo v gospodarskem in političnem življenju. Meri neenakopravnost med spoloma na ključnih področjih gospodarske in politične participacije (Hanžek in drugi 2000, 169). Indeks GEM proučuje, v kolikšnem obsegu moški in ženske aktivno sodelujejo v gospodarskem in političnem življenju in koliko dejansko sodelujejo pri oblikovanju odločitev (Human Development Reports 2010g).

Treba je omeniti, da so leta 2010 v Poročilu o človekovem razvoju predstavili nov način merjenja človekovega razvoja, s tem ko so združili naslednje indikatorje: pričakovano dolžino življenja, doseženo izobrazbo in dohodek oziroma bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca. Indeks človekovega razvoja naj bi služil kot okvir za socialni in ekonomski razvoj. Merjenje vrednosti indeksa človekovega razvoja ostaja enako. Vrednost vsakega indikatorja

posebej je izračunana kot vrednost med 0 in 1, HDI pa se potem izračuna kot povprečje vseh treh indikatorjev. Kot sem že omenila, HDI meri tri dimenzije človekovega razvoja; te so ostale enake. Sprememba je nastala pri merjenju dimenzije izobraževanja, ki se zdaj izmeri s srednjo vrednostjo let šolanja odraslih, starih 25 let, in pričakovanih let šolanja otrok, ki obiskujejo šolo. Ocena srednje vrednosti let šolanja se izračuna na osnovi trajanja šolanja na posamezni stopnji izobraževanja. Ocena pričakovanih let šolanja se izračuna na osnovi vpisa po starosti na vseh ravneh izobraževanja in populaciji otrok ustrezne starosti za vpis v šolo na posamezni ravni izobraževanja (Human Development Reports 2010i).

V poročilu človekovega razvoja iz leta 2010 se je zaradi pomanjkljivosti pri indeksih GDI in GEM pojavila še ena novost. Indeks GDI ne meri samostojno spolne neenakopravnosti, saj je samo prilagojen indeksu HDI, saj meri spolno neenakopravnost v dimenzijah, ki se jih uporablja pri indeksu HDI, zato indeks GDI ni samostojen indeks. Predstavili so indeks spolne neenakopravnosti (*Gender Inequality Index – GII*), ki ga zdaj uporabljajo namesto indeksa GDI in GEM. Indeks GII meri neenakopravnost žensk in moških v treh dimenzijah: reproduktivno zdravje, opolnomočenje in trg dela. Vrednost indeksa GII variira med 0, kar pomeni, da spolne neenakopravnosti ni, in 1, kar pomeni, da se pojavlja neenakopravnost med moškimi in ženskami v vseh dimenzijah (Human Development Reports 2010h). Dimenzija zdravja se meri z dvema indikatorjema: stopnja umrljivosti mater ob porodu in stopnja rodnosti žensk, starih med 15 in 19 let. Stopnja umrljivosti mater ob porodu se meri na osnovi števila smrti mater na 100.000 porodov, stopnja rodnosti mladoletnic se pa izračuna na osnovi števila rojstev na 1.000 žensk, starih med 15 in 19 let. Dimenzija opolnomočenja se prav tako meri z dvema indikatorjema: ženski delež sedežev v parlamentu ter udeležba žensk in moških na sekundarni in visoki stopnji izobraževanja. Dimenzija dela pa se meri na osnovi deleža ženske in moške delovne sile (Human Development Reports 2010c).

5 PRAKSA OBREZOVANJA ŽENSK PO SVETU

Praksa obrezovanja žensk je danes še vedno zelo razširjena, pa čeprav se o tem ne govori, saj se ta težava želi zakriti. Obrezovanje žensk je dejanje, s katerim se zatira ženske in posledično dejanje, ki spodbuja podrejen položaj žensk. Predvsem države v razvoju se spopadajo s to težavo, večinoma so to afriške države. Vendar je presenetljivo, da se s to težavo spopadajo tudi v Združenih državah Amerike, Kanadi in v Evropi, saj imajo veliko afriških priseljencev,

ki še vedno sledijo tradiciji, kateri se ne želijo odpovedati, pa čeprav je obrezovanje žensk in deklic v nekaterih državah tudi zakonsko prepovedano (Brumen in drugi 2001, 376).

V nadaljevanju poglavja bom podrobneje proučila problem obrezovanja žensk.

5.1 Definicija in tipi obrezovanja žensk

Veliko terminov se uporablja za označevanje prakse rezanja ženskih genitalij, med katerimi so žensko obrezovanje (*female circumcision*), pohabljanje ženskih genitalij (*female genital mutilation* – FGM) in včasih operacija ženskih genitalij (*female genital surgery*). Poimenovanje prakse je zelo pomembno. *Female genital mutilation* pomeni pohabljenje ženskih spolovil in ponazarja, da gre za akt, ki krši človekove pravice oziroma pravice deklic in žensk. Pozneje so začeli uporabljati še en termin, *female genital cutting*, kar prevedemo v obrezovanje ženskih spolovil, kjer beseda obrezovanje odigra ključno vlogo, saj ne izraža predsodkov pri samem poimenovanju; to namreč oteži prizadevanja za odpravo same prakse. Kakor koli že, oba termina nakazujeta, da gre za prakso, ki krši človekove pravice (World Health Organization 2008a).

Velikokrat se zgodi, da postopek obrezovanja deklic primerjajo s postopkom obrezovanja fantkov, tj. zaradi samega poimenovanja, pa to ni tako, saj gre za trajno pohabljanje, ki ga deklicam izvajajo neuke ženske brez anestezije (Čeplak - Mencin 2001, 186).

Female genital mutilation (FGM) ali obrezovanje ženskih spolovil je po definiciji Svetovne zdravstvene organizacije (World Health Organization – WHO) vsakršno dejanje, ki delno ali v celoti odstranjuje zunanje dele ženskih genitalij ali kakršne koli druge poškodbe ženskih genitalij, pa naj bo to iz kulturnih, verskih ali kakršnih koli drugih (ne-)zdravstvenih razlogov. V praksi se izvajajo trije tipi obrezovanja (RTV Slovenija 2009):

- *klitoridektomija* predstavlja delno ali popolno odstranitev klitorisa;
- *obrezovanje* je popolna ali delna odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic;
- *infibulacija* ali *faraonsko obrezovanje* pa je zožitev vaginalne odprtine, s tem da zašijejo male ali velike sramne ustnice, pri tem pa pustijo le majhno odprtino za uriniranje in izločanje menstrualne krvi.

Skupna izjava Svetovne zdravstvene organizacije (*World Health Organization – WHO*), Mednarodnega sklada za pomoč otrokom (*United Nations Children's Fund – Unicef*) in Sklada za prebivalstvo Združenih narodov (*United Nations Population Fund – UNFPA*) pa deli prakso obrezovanja deklic na štiri tipe (World Health Organization 2008a):

- 1. tip: delna ali popolna odstranitev klitorisa in kože klitorisa – klitoridektomija.
- 2. tip: delna ali popolna odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic, pri kateri lahko še odstranijo velike sramne ustnice.
- 3. tip: popolna odstranitev klitorisa, malih in velikih sramnih ustnic, sledi šivanje, ki zoža odprtino. Majhno odprtino pustijo zaradi odtekanja menstrualne krvi in urina.
- 4. tip: vsi drugi škodljivi postopki na ženskem spolovilu, kot npr. zbadanje, vrezovanje, praskanje, izžiganje.

Postopek obrezovanja deklic se običajno izvaja v nehigieničnih razmerah in vključuje uporabo neočiščenih ostrih predmetov, kot npr. britvice, škarje, kuhinjske nože ali koščke stekla, ki se jih uporablja na več deklicah, ne da bi jih prej očistili, kar je zelo nevarno, saj se tako pogosto prenašajo virusi, med njimi tudi HIV. Ob tem se lahko pojavijo hude infekcije spolovil, hude krvavitve, hude bolečine in celo smrt. Po obrezovanju je uriniranje in spolno občevanje zelo boleče. Dogaja se tudi, da zastaja menstrualna kri in lahko se pojavi zastrupitev telesa. V nosečnosti se lahko pojavi cela vrsta zapletov zaradi zožane vagine, zato morajo tako žensko dodatno odpreti, da sploh lahko pride otrok na svet. Najhuje je, da morajo v takem primeru žensko po porodu ponovno zašiti (Čeplak - Mencin 2001, 190).

5.2 Izvor obrezovanja

Obrezovanje spolovil naj bi veljalo za najstarejši znani kirurški poseg, saj naj bi ga s kamnitim orodjem izvajali že v paleolitiku. Obstajajo različni reliefi in slikarije, ki govorijo o različnih arhaičnih obrezovanjih. V starem Egiptu so obrezovanje žensk in moških prakticirali že pred več kot 6000 leti pr. n. št (Čeplak - Mencin 2001, 188).

V arabščini naj bi bila beseda »obrezovanje« nenavadno sorodna besedi za »ženitev«. Podobne povezave odkrijemo tudi pri nekaterih afriških jezikih. O izvoru obrezovanja so bile napisane številne razlage. Nekatere govorijo o higienskem ukrepu, ki naj bi v toplih krajih preprečeval vnetja spolovil, vendar ta teorija ne more zadovoljivo razložiti prakse obrezovanja žensk. Za socialne antropologe in socialne psihologe je obrezovanje žensk

tipično za patriarhalni šovinizem. Danes v znanosti prevladuje prepričanje, da so religije, ki podpirajo obrezovanje, samo prevzele že prej prisotne običaje in jih izkoristile kot kohezivni simbol pripadnosti verski skupnosti. Zakaj natanko pa so se omenjeni običaji izvorno razvili, ne bo najbrž nikoli v celoti pojasnjeno (Čeplak - Mencin 2001, 188–189).

Zelo zanimivo je, da se o obrezovanju žensk na Zahodu govori kot o barbarski praksi. Vendar se je na Zahodu prav tako dogajalo, da so na podoben način zatirali ženske. V 18. stoletju so v viktorijanski Angliji samozadovoljevanje žensk označili za nečisto vedenje; da bi to vedenje zatrli, so ženskam amputirali zunanje dele spolovil, vendar na Zahodu zvito prikrivamo take stvari. Take stvari pa se niso dogajale samo v daljni preteklosti – tudi danes se srečujemo s prikritimi ukrepi, katerih cilj je nadzorovanje ženske spolnosti in žensk na splošno. Eden izmed takih ukrepov je gotovo odrekanje pravice do spolnega užitka s prepovedjo uporabe kontracepcije in opravičevanja spolnosti le, če je njen cilj zanositev. Kmalu ugotovimo, da tudi na Zahodu zadeve niso tako bleščeče, kot se mogoče na prvi pogled zdijo (Čeplak - Mencin 2001, 187).

5.3 Razširjenost prakse obrezovanja

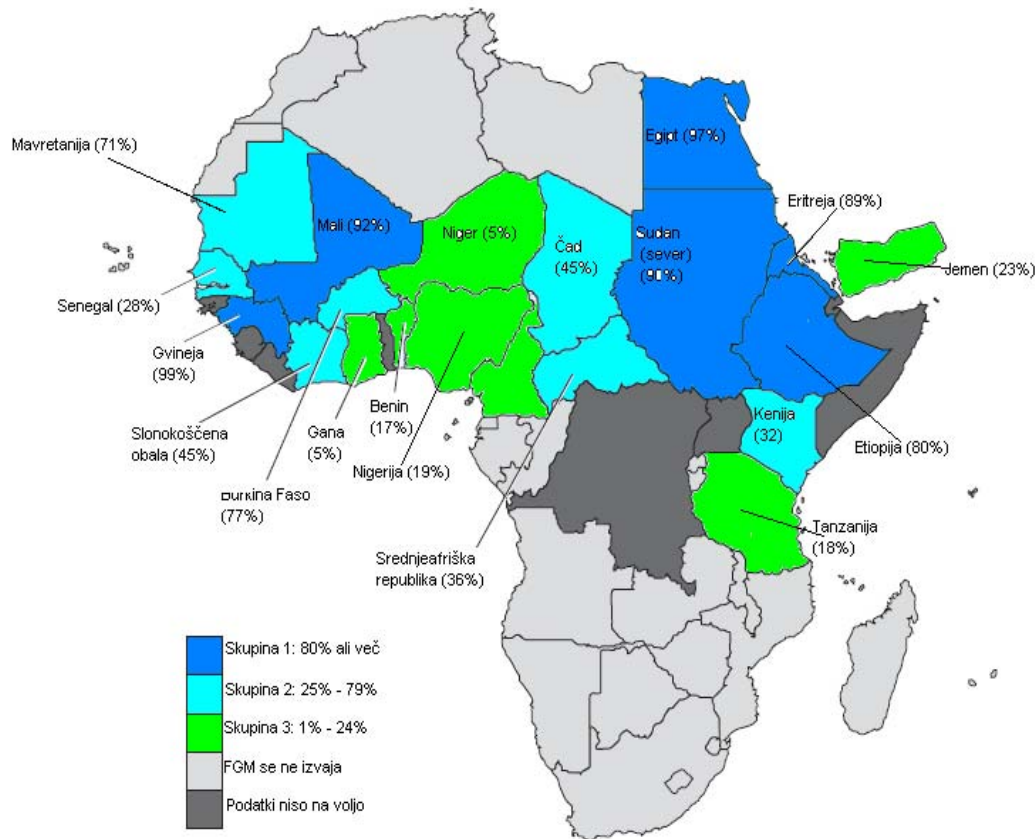
Po podatkih Organizacije združenih narodov (*The United Nations Organization*) je danes obrezanih med 85 in 114 milijonov žensk; velika večina jih živi v Afriki, nekaj pa tudi v Aziji in Evropi, severni Ameriki in v Avstraliji (tu gre skoraj v vseh primerih za priseljenke iz afriških držav). Obrezovanje deklic je najbolj razširjeno v Afriki, in sicer dejansko po vsej afriški celini, razen v severni Afriki (npr. Tunizija, Maroko, Alžirija) (Brumen in drugi 2001, 376). Po nekaterih ocenah se v Afriki zgodi okoli osemdeset odstotkov vseh obrezovanj (Čeplak - Mencin 2001, 186). Največ žensk je obrezanih v državah podsaharske Afrike, število pa se proti jugu celine zmanjšuje. Skoraj polovica obrezanih žensk pa prihaja iz Egipta in Etiopije. Po mnenju zgodovinarjev obrezovanje deklic in dečkov iz Afrike tudi izvira (Brumen in drugi 2001, 376).

Države v Afriki, kjer izvajajo obrezovanje žensk, se vlečejo v pasu od Senegala na zahodni strani Afrike do Etiopije in Somalije na vzhodu, vključno z Egiptom, s Kenijo in Tanzanijo. V manjšem obsegu pa obrezovanje žensk izvajajo tudi v Jemnu, Jordaniji, Palestini in prav tako v Iraku, kjer živijo Kurdi. Prakso naj bi izvajali tudi ponekod v Indiji, Indoneziji in v Maleziji. Skrb vzbujajoč je podatek, da je obrezovanje razširjeno prav tako med imigranti.

Družine, ki so prišle v Evropo iz Čada, Gvineje, Malija, Nigerja in iz Senegala in ki so se večinoma naselile v Franciji, so tudi tukaj nadaljevale prakso obrezovanja, medtem ko so se večinoma družine iz Kenije, Nigerije in iz Ugande ustalile v Veliki Britaniji. V sedemdesetih letih dvajsetega stoletja so zaradi vojn in civilnih nemirov v Eritreji, Etiopiji in v Somaliji ljudje zapustili svoje domove in se zatekli v zahodno Evropo (Norveška, Švedska, Švica). Prav tako imajo Kanada, Združene države Amerike (ZDA), Avstralija in Nova Zelandija priseljence iz Afrike, ki še vedno izvajajo obrezovanje (World Health Organization 2006b).

Obrezovanje žensk je razširjeno po vsem svetu, vendar zelo neenakomerno. Treba je omeniti pomembna regionalna in zemljepisna odstopanja. V severozahodni Afriki prisotnost pojavi obrezovanja variira od 97 odstotkov v Egiptu do 80 odstotkov v Etiopiji. V zahodni Afriki je v Gvineji obrezanih 99 odstotkov žensk, v Mavretaniji 71 odstotkov, v Beninu 17 odstotkov in v Nigerju 5 odstotkov. Prisotnost pojavi je nižja v jugovzhodni Afriki, in sicer v Keniji je obrezanih 32 odstotkov žensk in v Tanzaniji 18 odstotkov. Na osnovi podatkov, ki jih je pridobila organizacija Unicef o prisotnosti obrezovanja v Afriki, lahko prakso obrezovanja grobo razdelimo v tri skupine glede na razširjenost prakse, ki so lepo razvidne v sliki 5.1 (United Nations Children's Fund 2005b).

Slika 5.1: Razširjenost prakse obrezovanja med ženskami, starimi 15–49 let

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

Prva skupina je sestavljena iz držav, kjer so bile skoraj vse ženske podvržene obrezovanju. Stopnja razširjenosti je zelo visoka, in sicer 80 odstotkov ali več. Podatki znotraj teh držav kažejo zanemarljive razlike glede socialno-demografskih spremenljivk. Za drugo skupino je značilno, da se razširjenost obrezovanja giblje med 25 in 79 odstotkov. V tej skupini se znotraj držav že pojavljajo razlike; splošna značilnost te skupine je, da samo določene etnične skupine izvajajo prakso obrezovanja. Tretja skupina je prav tako sestavljena iz držav, kjer samo določene etnične skupine izvajajo obrezovanje, vendar imajo države v tej skupini nizko stopnjo razširjenosti prakse obrezovanja, in sicer med 1 in 24 odstotki (United Nations Children's Fund 2005b).

6 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA RAZŠIRJENOST PRAKSE OBREZOVANJA

6.1 Starost

Obstaja več socialno-demografskih dejavnikov, ki vplivajo na razširjenost obrezovanja, in sicer so to: starost, izobrazba, prebivališče, vera, etničnost, bogastvo. Spremenljivka starost nam lahko pokaže, kako se praksa obrezovanja spreminja čez čas. Tabela 6.1 nam kaže razširjenost prakse obrezovanja med ženskami, starimi med 15 in 49 let, ki so razdeljene v sedem starostnih skupin. V večini držav je nižja razširjenost obrezovanja med mlajšimi ženskami (15–19 in 20–24) in višja med starejšimi ženskami. Vendar v štirih državah, kjer je razširjenost najvišja (Egipt, Gvineja, Mali in Severni Sudan) ne moremo dokazati, da starost vpliva na spreminjanje prakse obrezovanja, kajti obrezovanje je enakomerno razširjeno v vseh starostnih skupinah (United Nations Children's Fund 2005b).

Tabela 6.1: Razširjenost prakse obrezovanja med ženskami, starimi med 15 in 49 let, glede na starostno skupino

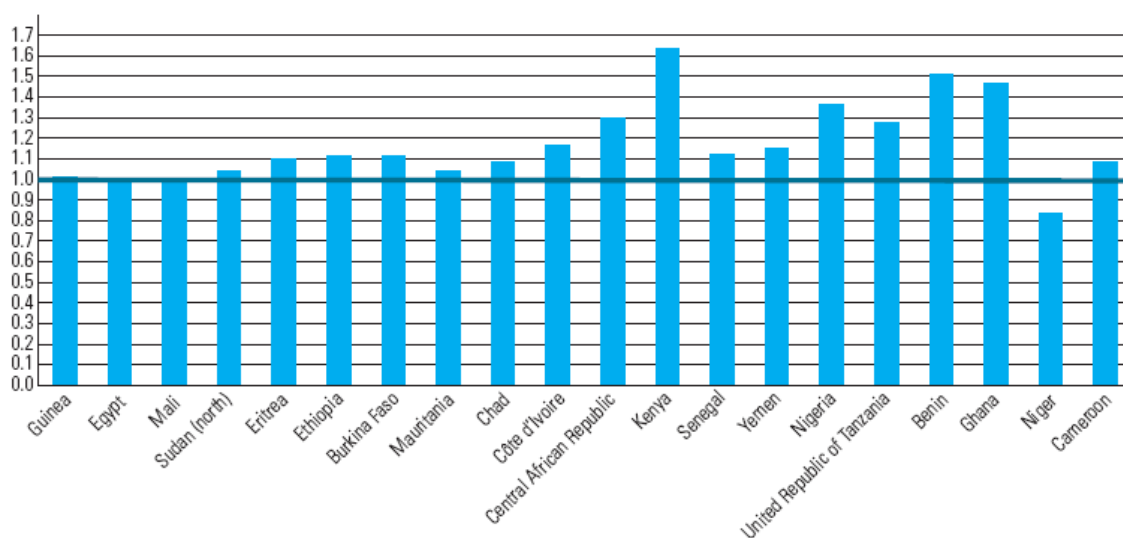
Država (leto raziskave)	Starostna skupina						
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
Benin (2001)	12.1	13.4	16.9	18.4	18.3	25.1	23.7
Burkina Faso (2003)	65.0	76.2	79.2	79.4	81.6	83.1	83.6
Burkina Faso (1998-99)	64.2	70.7	75.0	73.7	74.1	76.7	74.1
Cameroon (2004)	0.4	2.5	1.6	1.1	1.2	1.8	2.4
Central African Republic (2000)	27.2	33.8	35.6	39.9	43.3	41.5	41.9
Central African Republic (1994-95)	34.6	42.7	44.3	44.1	47.5	51.4	53.1
Chad (2000)	41.6	43.9	44.4	46.5	45.0	45.2	51.5
Côte d'Ivoire (1998-99)	41.2	42.7	42.4	49.0	44.5	51.4	51.0
Côte d'Ivoire (1994)	35.3	42.2	47.7	47.1	43.7	44.8	44.3
Egypt (2003)	96.8	97.4	97.3	96.5	96.4	96.5	98.0
Egypt (2000)	99.1	97.4	97.2	96.7	97.4	96.9	97.9
Egypt (1995)	98.1	98.3	97.0	95.8	96.7	97.2	96.8
Eritrea (2001-02)	78.3	87.9	90.8	93.4	92.6	94.1	95.0
Eritrea (1995)	90.4	94.4	94.9	95.6	97.0	95.9	97.1
Ethiopia (2000)	70.7	78.3	81.4	86.1	83.6	85.8	86.8
Ghana (2003)	3.3	3.8	6.4	6.3	6.7	5.5	7.9
Guinea (1999)	96.6	98.5	99.1	99.1	99.1	99.3	99.5
Kenya (2003)	20.3	24.8	33.0	38.1	39.7	47.5	47.7
Kenya (1998)	26.0	32.2	40.4	40.9	49.3	47.4	47.5
Mali (2001)	91.2	91.3	91.9	92.1	92.3	91.2	91.0
Mali (1995-96)	92.5	94.2	93.9	94.8	93.9	94.2	92.4
Mauritania (2000-01)	65.9	71.1	73.4	74.2	71.7	76.5	68.5
Niger (1998)	5.0	4.8	4.3	5.3	3.8	3.3	3.3
Nigeria (2003)	12.9	17.0	20.8	19.4	22.2	22.2	28.4
Nigeria (1999)	8.8	19.6	26.4	31.3	31.0	37.9	48.3
Senegal (2005)	24.8	28.0	28.4	30.1	30.5	30.3	30.6
Sudan (north) (2000)	85.5	88.6	89.3	89.8	91.5	91.6	92.9
Sudan (north) (1989-90)	86.8	89.7	88.6	89.7	89.0	89.0	90.9
United Republic of Tanzania (1996)	13.2	15.7	19.3	20.6	18.3	21.3	21.9
Yemen (1997)	19.3	22.2	21.3	22.9	23.6	25.1	25.0

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

Graf 6.1 primerja razširjenost prakse obrezovanja med ženskami, starimi med 30 in 49, in tistimi, starimi med 15 in 29 let. Nižja razširjenost obrezovanja med mlajšimi generacijami je prisotna v 11 državah, tj.: v Beninu, Burkinu Faso, Slonokoščeni obali, Etiopiji, Gani, Keniji, Nigeriji, Senegalu, Tanzaniji in Jemnu, kar nakazuje mogoče smernice zmanjševanja prakse. V štirih državah, in sicer v Egiptu, Gvineji, Maliju in v Severnem Sudanu, je razmerje med tema skupinama zelo blizu 1, kar pove, da je praksa obrezovanja konstantna v obeh skupinah, kar pomeni, da je konstantna že nekaj časa. V Nigerju, kjer je pa razmerje manjše od 1,

pomeni, da je razširjenost prakse višja med mlajšimi generacijami, kar je slab znak, saj lahko predvidevamo, da bo praksa še naprej prisotna ali pa se bo celo povečala (United Nations Children's Fund 2005b).

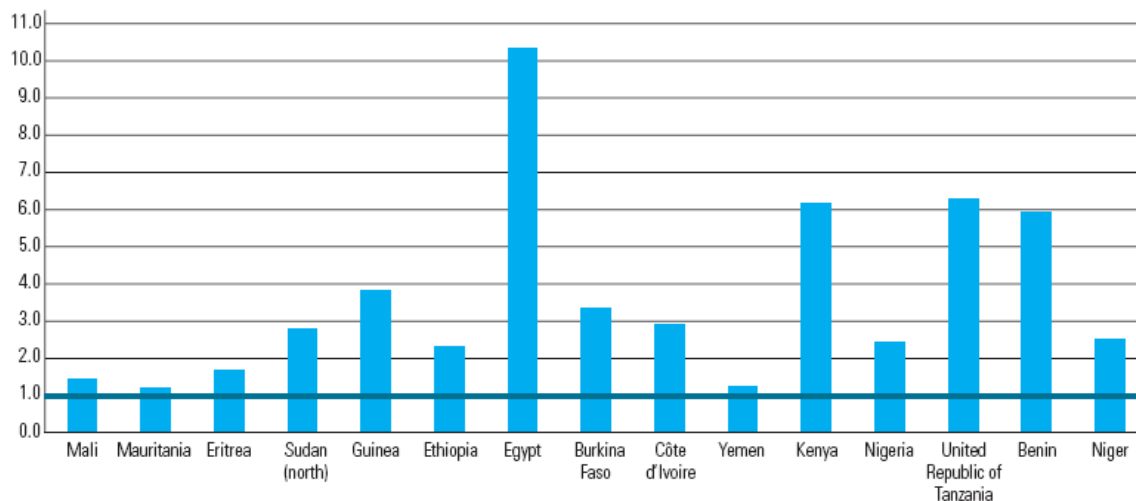
Graf 6.1: Razmerje razširjenosti prakse obrezovanja po starostni skupini (30–49/15–29)

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

Graf 6.2 prikazuje podobno analizo, vendar se tokrat nanaša na odstotek žensk, starih med 20 in 49 let, ki imajo najmanj eno hčero, ki je bila prav tako podvržena obrezovanju. Razmerje predstavlja podporo hipotezi, da dajo ženske, ki so bile obrezane, v manjšem obsegu obrezati tudi svoje hčere. Če pogledamo na izsledke, ki izhajajo grafov 6.1.2. in 6.1.3., lahko rečemo, da razširjenost obrezovanja upada v vseh državah, razen v Maliju, Mavretaniji in v Eritreji (United Nations Children's Fund 2005b).

Graf 6.2: Razmerje razširjenosti obrezovanja med hčera mi glede na starostno skupino njihovih mater (30–49/20–29)

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

6.2 Izobrazba

Spremenljivka izobrazba je prav tako pomembna za proučevanje razširjenosti prakse obrezovanja. Vendar je razmerje med izobraženostjo in prakso obrezovanja lahko pogosto zavajajoče, kajti deklice dajo po navadi obrezati, preden dokončajo izobrazbo. Kakor koli že, tabela 6.2 razkriva, da je – splošno gledano – razširjenost prakse obrezovanja nižja med ženskami z višjo izobrazbo, kar nakazuje na dejstvo, da so obrezane ženske udeležene nižje izobrazbe (United Nations Children's Fund 2005b).

Tabela 6.2: Razširjenost obrezovanja med ženskami, starimi med 15 in 49 let, po stopnji izobrazbe

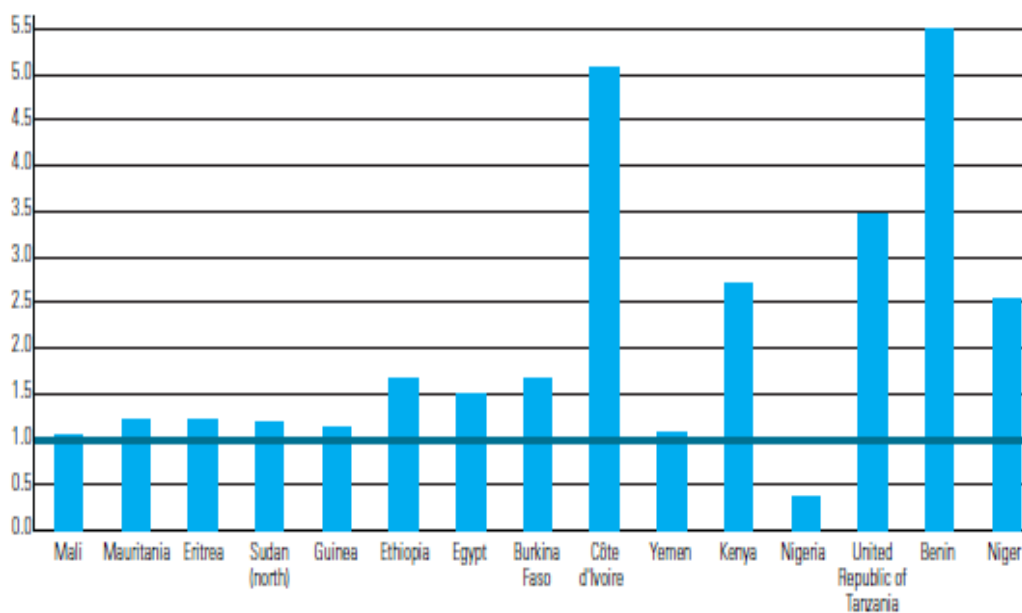
	Stopnja izobrazbe			
	Skupaj	Brez	Osnovna	Srednja ali več
Benin (2001)	16.8	22.3	8.7	4.6
Burkina Faso (2003)	76.6	77.9	76.9	64.3
Burkina Faso (1998–1999)	71.6	70.7	78.9	73.8
Cameroon (2004)	1.4	4.7	0.7	0.4
Central African Republic (2000)	35.9	41.7	33.7	20.0
Central African Republic (1994–1995)	43.4	47.8	44.9	22.8
Chad (2000)	44.9	48.2	32.0	32.1
Côte d'Ivoire (1998–1999)	44.5	60.9	27.4	16.9
Côte d'Ivoire (1994)	42.7	54.8	25.3	22.5
Egypt (2003)	97.0	99.1	98.9	93.7
Egypt (2000)	97.3	98.8	98.9	94.8
Egypt (1995)	97.0	99.5	99.6	91.4
Eritrea (2001–2002)	88.7	92.9	86.0	83.2
Eritrea (1995)	94.5	95.3	93.7	91.7
Ethiopia (2000)	79.9	80.4	78.4	78.2
Ghana (2003)	5.4	14.1	2.7	1.9
Guinea (1999)	98.6	98.8	98.1	97.1
Kenya (2003)	32.2	58.2	32.8	25.7
Kenya (1998)	37.6	50.8	40.3	26.9
Mali (2001)	91.6	92.4	89.7	86.6
Mali (1995–1996)	93.7	94.0	94.1	89.7
Mauritania (2000–2001)	71.3	72.2	69.1	72.1
Niger (1998)	4.5	4.7	4.5	0.5
Nigeria (2003)	19.0	6.4	26.2	28.6
Nigeria (1999)	25.1	15.6	36.1	28.7
Senegal (2005)	28.2	33.7	25.3	19.1
Sudan (north) (2000)	90.0	85.2	96.9	97.6
Sudan (north) (1989–1990)	89.2	82.9	98.2	97.8
United Republic of Tanzania (1996)	17.7	22.9	16.7	6.8
Yemen (1997)	22.6	22.1	19.4	34.1

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

Stopnja izobrazbe mater pomembno vpliva na odločitev, ali dajo svoje hčere obrezati ali ne. (gl. graf 6.3). Splošno gledano, dajo ženske z višjo izobrazbo v manjši meri obrezati hčere

kot ženske z nizko izobrazbo ali brez izobrazbe. Medtem ko je skoraj v vseh državah vpliv materine izobrazbe pomemben, pa je v Sudanu, Eritreji, Gvineji, Maliju in v Mavretaniji manj očiteno, kar pomeni, da so v teh primerih drugi dejavniki pomembnejši oziroma v večji meri vplivajo na razširjenost obrezovanja. Za posamezne države je treba narediti podrobnejše analize, da bi lahko razumeli stanje. V Nigeriji, na primer, nastaja celo obratna situacija, saj dajo tiste ženske, ki so bolj izobražene, v večji meri obrezati svoje hčere. Vzrok lahko iščemo v etnični identiteti, saj obrezovanje izvaja predvsem etnična skupina Yoruba, v kateri so ženske bolj izobražene. V Gvineji izobrazba ne vpliva na obrezovanje, za kar lahko iščemo vzrok v zelo majhnem deležu žensk s pridobljeno srednjo ali višjo izobrazbo (5 odstotkov v primerjavi s 76 odstotki žensk, ki nima nobene izobrazbe) (United Nations Children's Fund 2005b).

Graf 6.3: Razmerje razširjenosti obrezovanja med hčerami glede na materino izobrazbo (brez/določena izobrazba)

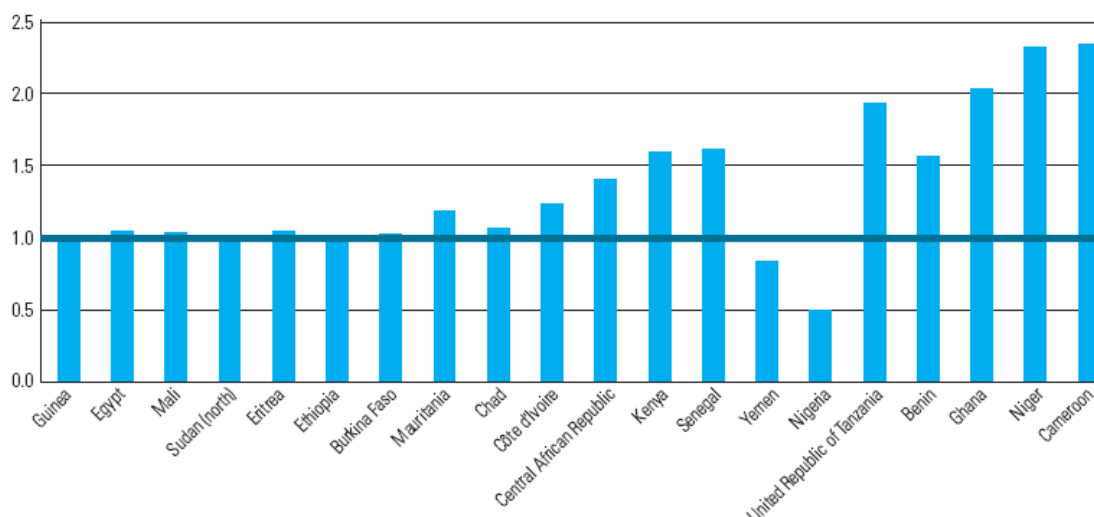
Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

6.3 Prebivališče

Prebivališče je naslednja spremenljivka, ki lahko pomembno vpliva na prakso obrezovanja. Graf 6.4 nam pokaže, da prebivališče ne vpliva na prakso obrezovanja v devetih državah (razmerje okoli 1). To so države, v katerih je razširjenost obrezovanja najvišja. V naslednjih

devetih državah, kjer je odnos pozitiven (razmerje nad 1), je praksa bolj razširjena med ženskami, ki živijo v ruralnih območjih, kot med ženskami, ki živijo v urbanih območjih. V Nigeriji in Jemnu pa je razmerje ravno nasprotno, torej je razširjenost višja med ženskami, ki živijo v urbanih območjih. Vendar nekateri raziskovalci pravijo, da lahko razlike med urbanim in ruralnim območjem zamegljijo migracije ljudi iz ruralnega območja v urbani del. Pritok deklet iz ruralnih območij, kjer je stopnja razširjenosti obrezovanja višja, v urbana območja lahko prikrije prave razlike v razširjenosti prakse obrezovanja med ruralnimi in urbanimi območji (United Nations Children's Fund 2005b).

Graf 6.4: Razmerje razširjenosti obrezovanja med ženskami po prebivališču (ruralno/urbano območje)

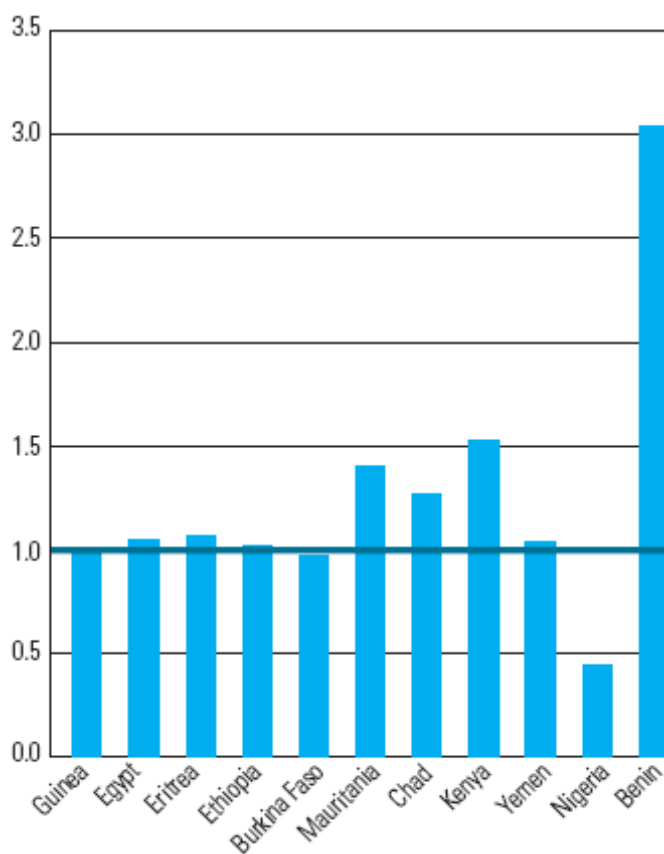
Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

6.4 Premoženje gospodarstva

Gospodinjsko bogastvo je spremenljivka, ki jo v določeni meri lahko povežemo s prakso obrezovanja. Pod gospodinjsko bogastvo sodijo porabniške stvari, kot sta npr. televizijski sprejemnik, avtomobil. Prav tako sem prištevamo sanitarno ureditev in dostop do čiste pitne vode. Gospodinjsko bogastvo ima nekaj vpliva na razširjenost prakse obrezovanja, vendar razmerje ni vedno konsistentno. Kot kaže graf 6.5, naj bi razširjenost obrezovanja upadala med ženskami, ki so bogatejše. Vendar obstaja več načinov, na katere lahko ženska postane bogata. Lahko so že rojene v bogatejši družini, lahko pa se poročijo in pridejo do bogastva. Gledano s tega zornega kota, je vpliv bogastva na prakso obrezovanja pomembnejši glede na

hčere. Le v Beninu, Čadu, Keniji in v Mavretaniji je bila razširjenost prakse obrezovanja višja pri tistih ženskah, ki živijo v revnejših gospodinjstvih, medtem ko v preostalih državah razmerje ni toliko pomembno, v Nigeriji je pa celo višja razširjenost med tistimi ženskami, ki živijo v bogatejših gospodinjstvih (United Nations Children's Fund 2005b).

Graf 6.5: Razmerje razširjenosti obrezovanja med ženskami glede na gospodinjstvo bogastvo (revni/bogati)

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

6.5 Vera

Religija je gotovo eden izmed pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na prakso obrezovanja, vendar ne moremo trditi, da obrezovanje poznajo samo muslimani.

Danes lahko večkrat slišimo teorijo, da je obrezovanje deklic izključno islamska navada, kar gotovo ne drži. Kot dokaz lahko navedemo druge številke – afriške statistike in dokumente mednarodnih organizacij, v katerih beremo, da so operaciji podvržene deklice vseh

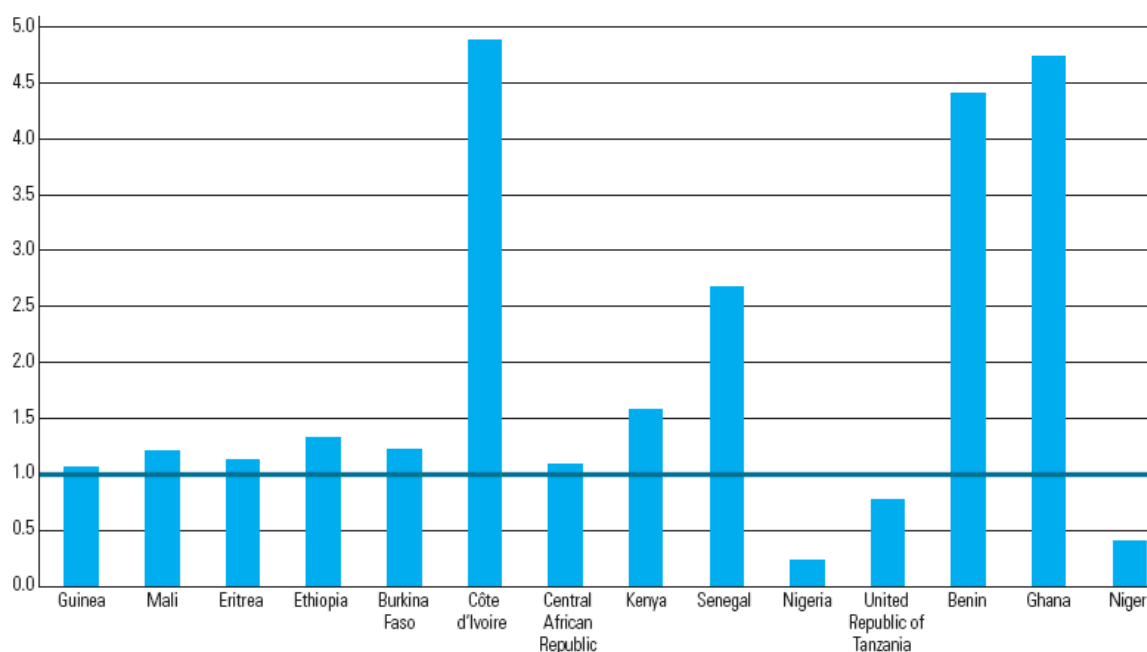
veroizpovedi, muslimanke, kristjanke (v Eritreji, Etiopiji, v preteklosti v Keniji, kjer so kristjanke večinsko prebivalstvo) in pripadnice tradicionalnih religij. V Senegalu, ki je pretežno muslimanska država, je danes na novo obrezanih le še okoli 20 odstotkov žensk, na Slonokoščeni obali in v Burkini Faso, ki sta pretežno krščanski in animistični, pa je ta odstotek bistveno višji in se po predvidevanjih giblje okoli 50 odstotkov. Drugi dokaz, da navada ni samo islamski verski obred, pa je, da je obrezovanje v muslimanskih državah zunaj Afrike dejansko neznano (Brumen in drugi 2001, 376). V preteklosti je bilo v majhni meri prisotno na jugu arabskega polotoka (Jemen, Oman, jug Savdske Arabije) in izjemno redko v azijskih državah (Indonezija). Tudi Magreb (Maroko, Alžirija) operacije ne pozna. Izmed držav, ki ležijo na severu celine, je obrezovanje v veliki meri prisotno le v Egiptu (kjer je po podatkih obrezanih med 75 in 90 odstotkov žensk, neuradne številke pa govorijo o skoraj sto odstotkih med muslimankami), sicer pa gre skoraj izključno za podsaharsko navado. Res pa je, da praksa obrezovanja med muslimankami izginja bistveno počasneje kot med kristjankami, in sicer tudi zato, ker nekateri muslimanski verski dostojanstveniki prakso podpirajo in jo utemeljujejo kot versko vrlino. Nevladne organizacije in komisariat Združenih narodov ocenjujejo, da je trenutno v Afriki obrezanih med 50 in 90 odstotkov žensk (Brumen in drugi 2001, 377).

V večini islamskih držav velja, da obrezovanje deklic ni zahtevano, zato se ne izvaja. V Egiptu v zadnjih nekaj desetletjih velja, da obrezovanje ni predpisano, je pa priporočljivo. Za žensko torej ni nujno, da je obrezana, je pa priporočljivo, saj ji pomaga, da se izogiba skušnjavam. Obrezovanje ženski odvzame spolno poželenje, zato se lahko bolj posveča možu, otrokom in bogu. V Sudanu in drugih državah podsaharske Afrike pa je še do pred kratkim veljalo, da mora biti vsaka prava muslimanka obrezana (Brumen in drugi 2001, 381).

Prakso obrezovanja sicer najdemo med muslimani in tudi med kristjani in judi, vendar nobena izmed svetih knjig ne omenja obrezovanja žensk. Pomembno je še, da se je praksa obrezovanja pojavila pred nastankom krščanstva in islama, kar pomeni, da vera v svetih knjigah ne zahteva obrezovanja, vendar so pozneje nekateri verski voditelji začeli prakso opravičevati z vero, kar je napačno. Danes se vloga verskih voditeljev razlikuje. Tisti, ki podpirajo prakso obrezovanja, jo imajo kot versko dejanje oziroma razumejo poskuse odpravljanja obrezovanja kot grožnjo kulturi in veri. Drugi verski voditelji pa podpirajo poskuse odpravljanja prakse (World Health Organization 2008a).

Vera lahko v določeni meri razloži razširjenost obrezovanja deklic v veliko državah v Afriki, vendar poveza vsekakor ni združljiva. V afriških državah Benin, Etiopija, Gana, Kenija in Senegal obrezovanje v večji meri izvajajo muslimani kot kristjani, medtem ko je v Nigerju, Nigeriji in v Tanzaniji obrezovanje bolj razširjeno med kristjani (gl. graf 6.6). Ne moremo vzpostaviti neposredne povezave med prakso obrezovanja in vero, kajti tudi drugi dejavniki vplivajo na prakso obrezovanja (United Nations Children's Fund 2005b).

Graf 6.6: Razmerje razširjenosti obrezovanja med ženskami glede na vero (islam/krščanstvo)

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

6.6 Tradicija

Eden izmed razlogov, zaradi katerega ne moremo vzpostaviti neposredne povezave med religijo in prakso obrezovanja, je ta, da ima tradicija večji vpliv na prakso obrezovanja.

V nekaterih družbah deklice obrežejo, ko so stare šele nekaj tednov oziroma mesecev, v nekaterih pa pozneje v otroštvu. V tem primeru je praksa obrezovanja del obreda, ki naznanja začetek ženskosti, ki vključuje obdobje osamljenosti in izobraževanja o pravicah in dolžnostih žene. Pogosto se domneva, da je praksa obrezovanja starodavna in globoko zakoreninjena, povezana z običaji in s patriarhijo (Shell - Duncan in Hernlund 2000, 3).

Neobrezane ženske veljajo za nezveste in nevarne, zato so bistveno manj zaželene kot neveste. Družina je zelo pomemben dejavnik, saj so tisti brez družin v bistveno slabšem socialnem položaju. Poroka je v arabskem svetu draga, zato se morata obe družini prepričati, da bo zakon obstal. Eden izmed načinov, da se ženin prepriča, da je nevesta vredna denarja, ki ga mora plačati, je poleg drugih atributov ženskosti in vere tudi obrezanost. V družbah, kjer se čast družine meri s čistostjo žensk, je le-te najboljše zavarovati pred propadom. Družina mora ohraniti čast za vsako ceno, in skoraj vse je bolje kot hči ali sestra, ki je imela spolne odnose pred poroko (Brumen in drugi 2001, 379).

Treba je omeniti, da je obrezovanje žensk manifestacija neenakopravnosti spolov, in sicer ne glede na to, v kateri družbi se izvaja. Obrezovanje je globoko zakoreninjeno v socialnih, ekonomskih in v političnih strukturah družb; predstavlja socialni nadzor nad ženskami. Tam, kjer se obrezovanje izvaja, prakso podpirajo moški in ženske. Tiste, ki ne bi želeli upoštevati tega, pa doletijo obsodba, mučenje in izgon. Tovrstne kazni pa močno vplivajo na nadaljevanje prakse. Zato se družine zelo težko izognejo praksi brez podpore širše javnosti. Socialne prednosti prakse obrezovanja so pomembnejše kot zdravstvene negativne posledice, ki jih povzročata obrezovanje (World Health Organization 2008a). V nekaterih krajih so tiste ženske, ki so bile obrezane, deležne različnih nagrad, kot npr. proslav v njihovem imenu, javnega priznanja in različnih daril. Zato je v tistih kulturah, kjer je obrezovanje široko razširjeno, postalo pomemben del kulturne identitete deklet in žena, saj jim s tem podelijo čast in občutek družbeni pripadnosti. Tista dekleta, ki se ne bi podvrgla obrezovanju, pa izločijo iz družbe, saj je taka ženska nevredna. Prav tako se moški poročijo samo s tistimi ženskami, ki so obrezane, kar seveda še dodatno vpliva na zakoreninjenost samega pojava, saj je poroka za ženske ključnega pomena za ekonomsko in socialno varnost. So še druge značilnosti, ki govorijo v prid obrezovanju, kot npr. da obrezovanje ohranja deviškost in zavira spolno željo ženske, kar omogoča zvestobo. Obrezovanje razumejo kot proces, ki naredi ženske čiste in lepe, kajti odstranitev genitalnih delov naj bi pomenila odstranitev moških delov (klitorisa) (World Health Organization 2008a).

Tradicija močno vpliva na položaj žensk in posledično na prakso obrezovanja žensk. V nekaterih državah so sprejeli ukrepe proti obrezovanju žensk (Čeplak - Mencin 2001, 187). Primer je Egipt, ki je leta 1997 sprejel zakon, ki prepoveduje zdravniško obrezovanje žensk, vendar podatki govorijo drugače, saj naj bi bilo v Egiptu danes obrezanih kar 97 odstotkov žensk, kar pomeni, da tradicija igra zelo močno vlogo. Tradicija je tisti dejavnik, kateremu so ljudje podrejeni; tako se ohranjata zatiranje žensk in neenakopravnost spolov. Obrezovanje

žensk so zakonsko prepovedali tudi v Keniji in Senegalu pa tudi v Veliki Britaniji, Franciji, na Švedskem, v Švici. Vendar tudi v teh državah to žal ni zmanjšalo števila deklic, ki so podvržene temu posegu, saj države žal nimajo možnosti nadzora nad razširjenostjo obrezovanja (Čeplak - Mencin 2001, 187).

Na tej točki se lahko ustavimo in poudarimo, da je praksa obrezovanja žensk manifestacija zatiranja žensk in neenakopravnosti spolov. Pomembno je dodati, da so v državah, kjer izvajajo obrezovanje deklic, ženske videne kot neracionalne. Ženska je predstavljena kot objekt, ki sama ne more dojeti, kaj želi v življenju, saj je neracionalna. Moški, ki so racionalni, pa naj bi jim pokazali pravo pot, ki pomeni posvečanje družini, otrokom, možu in bogu. S tem ko ženske obrežejo, postanejo le-te žrtve, saj imajo lahko do konca življenja zdravstvene težave in psihične travme, kar pa je zelo ugodno za moške, saj se na tak način zelo težko zoperstavijo sistemu, ki podpira zatiranje in neenakopravnost žensk v družbi. Ženski je zato treba pomagati in obrezovanje je kot pomoč idealno (Brumen in drugi 2001, 381).

6.7 Etnična identiteta

Kot sem že omenila, tradicija odločujoče vpliva na prakso obrezovanja žensk. Vendar obstaja še en dejavnik, ki je pomembnejši in ki sploh ni omenjen v hipotezi. Gre za dejavnik etnične identitete. Na tej točki se lahko vprašamo, zakaj ta dejavnik ni vključen v hipotezi. Vzrok je zelo preprost, saj sem si, preden sem začela raziskovati vprašanje problema obrezovanja žensk, predstavljala, da je ta težava v večji meri povezana s tradicijo in z vero. Vendar – kot bomo videli v nadaljevanju – to ni tako.

Ohranjanje etnične identitete igra veliko vlogo pri praksi obrezovanja žensk, kajti tako se določena družba razlikuje od tiste, ki ne izvaja te prakse. To je zelo pomemben vzrok pri afriških imigrantih v Evropi. Zaradi želje po ohranitvi etnične identitete še vedno izvajajo prakso, pa čeprav so se priselili v Evropo, kjer je obrezovanje zakonsko prepovedano (World Health Organization 2008a). Praksa obrezovanja deklic je v nekem smislu etnična značilnost naroda. Razumevanje etničnega faktorja, ki vpliva na razširjenost prakse obrezovanja, je zelo pomembno, kajti to nam prinese pomemben vpogled v prepletenost prakse obrezovanja z etničnostjo naroda. Etničnost je tisti faktor, ki lahko razloži, zakaj se ljudje še vedno nočejo

odpovedati praksi obrezovanja in zakaj se ta praksa lahko še razširi (United Nations Children's Fund 2005b).

Tabela 6.3 prikazuje razširjenost prakse obrezovanja v državah med ženskami, starimi med 15 in 49 let, in sicer v dveh etničnih skupinah z najvišjo razširjenostjo in v dveh etničnih skupinah z najnižjo razširjenostjo obrezovanja. Tabela 6.3 prikazuje, kako praksa obrezovanja variira znotraj države. Na primer: praksa obrezovanja v Keniji variira od 1 do 95 odstotkov, medtem ko v Gvineji skoraj ni razlik, saj je razmerje med 94 in 100 odstotkov. Iz tega lahko izluščimo, da so razlike v razširjenosti prakse obrezovanja, ki jih povzroči etničnost, nepomembne v tistih državah, kjer se obrezovanje izvaja skoraj univerzalno. Pomembnejše so tiste države, kjer praksa obrezovanja ni toliko razširjena in se izvaja samo v določenih etničnih skupinah (United Nations Children's Fund 2005b).

Tabela 6.3: Razširjenost obrezovanja med ženskami, starimi med 15 in 49 let, glede na etnično identiteto

Država (leto raziskave)	Etnična identiteta		
	Skupaj	2 najvišji	2 najnižji
Benin (2001)	16.8	82.9	3.7
Burkina Faso (2003)	76.6	86.9	41.5
Burkina Faso (1998–99)	71.6	91.3	47.1
Cameroon (2004)	1.4	NA	NA
Central African Republic (2000)	35.9	56.0	4.8
Central African Republic (1994–95)	43.4	77.5	3.1
Côte d'Ivoire (1998–99)	44.5	74.7	7.7
Côte d'Ivoire (1994)	42.7	100.0	0.2
Egypt (1995)	97.0	NA	NA
Eritrea (2001–02)	88.7	100.0	66.6
Ethiopia (2000)	79.9	100.0	0.8
Ghana (2003)	5.4	32.3	0.2
Guinea (1999)	98.6	99.7	94.2
Kenya (2003)	32.2	96.3	0.7
Kenya (1998)	37.6	92.9	1.4
Mali (2001)	91.6	98.0	53.1
Mali (1995–96)	93.7	98.9	32.1
Niger (1998)	4.5	21.9	1.0
Nigeria (2003)	19.0	52.9	0.5
Senegal (2005)	28.2	78.2	1.6
Sudan (north) (1989–90)	89.2	NA	NA
United Republic of Tanzania (1996)	17.7	NA	NA

Vir: United Nations Children's Fund (2005b).

7 POLOŽAJ ŽENSK IN PROBLEM OBREZOVANJA PO IZBRANIH DRŽAVAH

V naslednjem delu bom predstavila indekse in položaj žensk po izbranih državah. S pomočjo opisanih indeksov bomo videli, kakšen vpliv ima stopnja razvitosti držav na položaj žensk in problem obrezovanja. Kot prvo državo sem izbrala Egipt, saj sodi med razvitejše afriške države. Glede na to, da stopnja razvitosti Egipta narašča, me zanima, ali bom lahko potrdila prvo hipotezo. Glede na to, da je Egipt večinsko muslimanska država, bom lahko obenem preverila tudi drugo hipotezo, in sicer ali sta tradicija in vera odločujoča dejavnika, ki vplivata

na položaj žensk in posledično na obrezovanje žensk. Za drugo državo sem izbrala Gvinejo, saj je to država, ki je sestavljena iz veliko etničnih skupin. Kot smo videli v prvem delu, je etnična identiteta eden izmed najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na obrezovanje žensk, zato sem to želela preveriti na primeru Gvineje. Čeprav tabela 6.7.1 prikazuje, da etnična identiteta ne vpliva na razširjenost obrezovanja v Gvineji, bomo v nadaljevanju videli, da to pravzaprav ni tako. Prav tako je Gvineja država, katere prebivalci so muslimanske pa tudi krščanske vere, kar pomeni, da lahko tudi preverimo, ali vera odločujoče vpliva na obrezovanje žensk. Za tretjo državo pa sem izbrala Tunizijo, saj je to država, ki je večinsko muslimanska, pa vendar tukaj ne poznajo obrezovanja in tudi nikoli ni bilo prisotno. Tako bom poskušala ugotoviti, ali mogoče obstaja še kakšen dejavnik, ki vpliva na prisotnost problema obrezovanja žensk in na položaj žensk v družbi.

8 EGIPT

8.1 Splošni podatki

Tabela 8.1: Splošni podatki (Egipt)

Površina: 1,001.450 kvadratnih kilometrov
Prebivalstvo: 80,471.869
Vera: 90 % muslimanov, 9 % koptov, 1 % kristjanov
Etnične skupine: 99,6 % Egipčanov, preostalo 0,4 %
Starostna struktura prebivalstva: 32,8 % pod 15 let, 62,8 % od 15 do 64 let in 4,4 % nad 65let
Stopnja rasti prebivalstva: 1,997 %
BDP na prebivalca: 6.000 USD
Sektorska sestava BDP: kmetijstvo 13,7 %, industrija 37,6 %, storitve 48,7 %
Izdatek za izobraževanje: 4,2 % BDP

Vir: CIA – The World Factbook (2010a).

8.2 Indeks človekovega razvoja in njegovi kazalniki

V obdobju 1980–2010 je indeks človekovega razvoja zrasel za 1,50 odstotka letno – z vrednosti 0,393 na vrednost 0,620, kar uvršča Egipt na 101. mesto od 169 držav. To pomeni, da je Egipt država s srednje visokim indeksom človekovega razvoja. Indeks človekovega razvoja za arabske države je zrasel z vrednosti 0,398 leta 1980 na vrednost 0,590 letos, kar pomeni, da Egipt presega regionalno povprečje (Human Development Reports 2010d). Pričakovana življenjska doba Egipčanov je 70,5 leta, ocena srednje vrednosti let šolanja odraslih je 6,5 leta, ocena pričakovanih let šolanja pa 11 let; BNP na prebivalca je 5.889 ameriških dolarjev (Human Development Reports 2010b).

Vrednost indeksa GDI za Egipt po podatkih poročila o človekovem razvoju iz leta 2009 ni znan (Human Development Reports 2009a).

Znani pa so naslednji podatki: pričakovana življenjska doba žensk je višja kot pri moških, in sicer je 71,7 leta, medtem ko je pri moških 68,2 leta. Stopnja pismenosti pri ženskah znaša 57,8 odstotka, pri moških pa 74,6 odstotka. Združeni vpisni količnik za izobraževanje za ženske in moške ni znan. Zaslужek od dela pri ženskah je 2.286 USD letno, medtem ko je pri moških 8.401 USD letno; to kaže na precejšen razkorak med spoloma na področju zaslužka (Human Development Reports 2009a).

Vrednost indeksa GEM za Egipt znaša 0,287, kar uvršča Egipt na 107. mesto od skupno 109 držav na lestvici (Human Development Reports 2009b).

Vrednost indeksa GII za Egipt po podatkih poročila o človekovem razvoju iz leta 2010 znaša 0,714, kar uvršča Egipt na visoko 108. mesto od 138 držav. Umrljivost mater ob porodu v obdobju 2003–2008 znaša 130, stopnja rodnosti žensk, starih med 15 in 19 let, za obdobje 1990–2008 je 39. Delež sedežev v parlamentu, ki jih zasedajo ženske, je 3,7 odstotka. Odstotek žensk, ki so pridobile najmanj sekundarno izobrazbo, je 43,4, medtem ko odstotek moških predstavlja 61,1. Odstotek ženske delovne sile je 24,4, medtem ko odstotek moške delovne sile predstavlja 76,4 (Human Development Reports 2010c).

Kot je razvidno iz zgoraj napisanega, so v Egiptu spolne razlike oziroma neenakopravnost zelo izrazite. Nepismenost med ženskami je skoraj dvakrat višja kot med moškimi. Predvsem tradicija je tisti dejavnik, ki vpliva na to, da ženske nimajo pravice do enakopravnega dostopa do izobraževanja, zaposlitve in do zdravstvene nege. Večina žensk ne pozna svojih pravic in ima zelo malo oziroma skoraj nič moči pri odločanju (United Nations Population Fund 2010a).

8.3 Položaj žensk v Egiptu

8.3.1 Osebni status žensk

Osebni status žensk v Egiptu je določen z islamskim pravom, ki narekuje pravila glede poroke, ločitve, dedovanja in zaposlovanja. Čeprav je vlada spremenila nekatere zakone, ki so prispevali k nezaslišani, pretirani spolni neenakopravnosti, se ženske še vedno v veliki meri spopadajo s spolno diskriminacijo. Ženskam, ki pripadajo islamski veri, je prepovedano poročiti se z moškimi krščanske vere. Ko se ženska, ki ne pripada islamski veri, poroči z muslimanom, pa postane samodejno subjekt islamskega prava. Leta 2000 so sprejeli nov zakon o osebni statusu žensk; ta jim je podelil več pravic. Nov zakon dopušča ženskam pravico do ločitve, ki je prej niso imele. Vendar je v tem primeru mož izvzet kakršnih koli finančnih obveznosti do žene. Nov zakon je pomenil tudi poslabšanje za ženske pravice, saj ženske z novim zakonom nimajo več pravice potovati zunaj države brez moževega dovoljenja (Programme on Governance in the Arab Region 2010a).

8.3.2 Spolna neenakopravnost in izobraževanje

Spolna neenakopravnost se kaže tudi v izobraževanju. Leta 2009 je bilo 57,8 odstotka žensk, starih 15 let in več, pisemenih, medtem ko je bilo moških 74,6 odstotka. Primarni vzrok spolne neenakopravnosti v izobraževanju je gospodarski, ki prisili družine, da svoje otroke izpišejo iz šol; večinoma so to hčere, da bi lahko potem družini pomagale pri dodatnem zaslužku (Programme on Governance in the Arab Region 2010a).

Razmerje med deklicami in fanti v osnovnem izobraževanju je zraslo z 81,3 odstotka v letu 1990/1991 na 93 odstotkov v letu 2007/2008. Če se bo zdajšnji vzorec nadaljeval, bo do leta 2015 dosežena vrednost 100 odstotkov. Razmerje med deklicami in fanti v srednjem izobraževanju je zrasla s 77 odstotkov v letu 1990/1991 na 93 odstotkov v 2000, na 104,3

odstotka v 2002/2003 in kar celo na 110 odstotkov v 2007/2008, kar pomeni, da je več deklic vpisanih v srednjo šolo. Če se bo zdajšnji vzorec nadaljeval, bo do leta 2015 vrednost celo presežena. Vpis deklet v višje izobraževanje se ves čas povečuje in s tem se manjša razkorak med spoloma, vendar pa še vedno obstaja (United Nations Development Programme 2010b).

8.3.3 Spolna neenakopravnost in zaposlitev

Delež ženske delovne sile je zrasel z 18 odstotkov v letu 1984 na 23 odstotkov v letu 2008, vendar je treba omeniti, da je bila povprečna rast moške delovne sile v obdobju 1990–2008 2,8-odstotna, medtem ko je bila povprečna rast ženske delovne sile 1,9-odstotna. Treba je omeniti, da prebivališče in regija dodatno vplivata na spolno neenakopravnost. V urbanih delih je bila povprečna rast skoraj enaka za ženske in moške, medtem ko je bila rast moške delovne sile v ruralnih delih 3-odstotna, ženska pa 1,4-odstotna (United Nations Development Programme 2010b).

Stopnja nezaposlenosti žensk je na državni ravni v letu 2009 dosegla 22,9 odstotka, kar je 4,3 večkrat od stopnje nezaposlenosti moških, ki je znašala samo 5,27 odstotka. Delež žensk, ki ima plačano zaposlitev zunaj kmetijskega sektorja, je zelo majhen in se je celo zmanjšal v obdobju 1990–2005. V letu 2007 je delež žensk rahlo zrasel (1,3 odstotka). Delež žensk v neformalnem sektorju je zelo visok, saj je bila skoraj polovica ženske delovne sile v obdobju 1995–2008 zaposlena v tem sektorju. Treba je dodati, da se pojavljajo velike razlike glede na prebivališče žensk. Leta 2008 je bil delež žensk v urbanih delih, zaposlenih v neformalnem sektorju, 13-odstoten, medtem ko je bil v ruralnih delih kar 71,6-odstoten. Če se bo zdajšnji vzorec nadaljeval, se do leta 2015 ne pričakuje bistvene spremembe (United Nations Development Programme 2010b).

Na državni ravni je leta 2008 delež žensk s plačano zaposlitvijo znašal 3,8 odstotka, tj. v primerjavi z 8,7 odstotka v urbanih delih in s 3,2 odstotka v ruralnih delih. Treba je omeniti, da so razlike v plačah med spoloma v zasebnem sektorju zelo velike (United Nations Development Programme 2010b).

8.3.4 Spolna neenakopravnost in politična participacija

Zastopanost žensk v parlamentu je še vedno daleč od doseganja enakopravnosti in prikazuje padajoče smernice. Odstotek izvoljenih in imenovanih žensk se je zmanjšal s 3,9 odstotka v letih 1987–1990 na 2,2 odstotka v letih 1990–1995, na 2,6 odstotka v letih 1995–2000, 2,9

odstotka v letih 2000–2005 in na 1,8 odstotka v letih 2005/2010. Zaradi padajočega gibanja se je leta 2009 zgodila reforma volilnega zakona. Ta je dodala 64 parlamentarnih sedežev za ženske in s tem se je število parlamentarnih sedežev povečalo na 518. Pričakuje se, da bo delež žensk v parlamentu dosegel vrednost 12,5 odstotka. Udeležba žensk v krajevnih skupščinah je prav tako zelo nizka v primerjavi z moško udeležbo, čeprav je zrasla od tri- do štirikrat v vseh okrajnih območjih med letoma 2002 in 2008. Število žensk v javni upravi je skokovito zraslo – s 7,7 odstotka v letu 1988 na 23,5 odstotka v 2003, na 24,1 pa v letu 2008. Čeprav ženske ne zavzemajo ključnega položaja, kot je npr. guverner, in čeprav je zelo malo ministric, je napredek na tem področju viden (United Nations Development Programme 2010b).

8.4 Obrezovanje žensk v Egiptu

Podatki iz demografske in zdravstvene raziskave iz leta 1997 so razkrili, da je 97 odstotkov poročenih žensk podvrženih obrezovanju. Nevednost, konservatizem, nepismenost in revščina prispevajo k nadaljevanju prakse obrezovanja žensk v Egiptu (Programme on Governance in the Arab Region 2010a). Leta 1959 je egipčanska vlada sprejela odredbo, ki je prepovedala prakso obrezovanja. Če so prakso izvedli, sta bila lahko dodeljena kazen in zapor. Poznejši odloki so dovolili določene oblike obrezovanja. Leta 1994 je takratni minister zdravstva dovolil prakso obrezovanja, vendar samo v državnih bolnišnicah. Šele leta 1997 je bil sprejet zakon, ki prepoveduje zdravniško obrezovanje deklic, vendar se obrezovanje še naprej izvaja, predvsem doma in zasebnih klinikah, saj je tradicija zelo pomembna in zakoreninjena v družbi (World Health Organization 1999).

Več kot 80 odstotkov žensk zagovarja obrezovanje. 74 odstotkov jih verjame, da imajo moški raje obrezane ženske, in 72 odstotkov jih verjame, da je obrezovanje verska tradicija, kar je velika zmeta. Zelo malo žensk govori o negativnih posledicah prakse obrezovanja (Women Aid International 1997).

Prakso obrezovanja izvajajo muslimani in krščani, s tem da je razmerje višje med muslimani. Obe veroizpovedi obsojata prakso obrezovanja, s tem da krščani zavzemajo veliko bolj nepopustljiv položaj glede prepovedovanja prakse. Prav tako islamska vera razlaga, da obrezovanje ženskih spolovil nima osnove v šeriatskem pravu, vendar kljub temu ni soglasja

glede obrezovanja med muslimanskimi voditelji in zato se praksa še vedno v veliki meri izvaja zaradi verskih razlogov (United Nations Population Fund 2010b).

Čeprav Egipt sodi med države s srednje visokim indeksom človekovega razvoja, je obrezovanje še danes razširjeno skoraj univerzalno znotraj države. Po podatkih naj bi bilo v Egiptu obrezanih 97 odstotkov žensk in do danes je praksa obrezovanja v Egiptu konstanta, kar pomeni, da trudi in napor mednarodne skupnosti ne pripomorejo k zmanjšanju prakse obrezovanja. Ker so v Egiptu obrezane skoraj vse ženske, so razlike v razširjenosti prakse glede na regionalno ali izobrazbeno stopnjo zanemarljive. Npr. 95 odstotkov žensk, ki živi v urbanih delih, je bilo podvrženih procesu obrezovanja, medtem ko je bilo 99 odstotkov žensk v ruralnih delih podvrženih obrezovanju. To nam pove, da je razlika dejansko zanemarljiva (United Nations Children's Fund 2005b). Prav tako lahko rečemo, da vera v Egiptu nima neposrednega vpliva na prakso obrezovanja, saj običaj izvajajo muslimani in krščani, je pa res, da je Egipt večinsko muslimanska država (več kot 90 odstotkov prebivalcev je muslimanov, samo 1 odstotek prebivalcev je kristjanov) (CIA – The Worldfactbook 2010a). Prav tako je treba omeniti, da je razmerje višje med muslimani in da kristjani zavzemajo veliko bolj nepopustljiv položaj glede prepovedovanja prakse, kar pomeni, da vera v določeni meri vpliva na sam problem obrezovanja. Gotovo lahko trdimo, da ima tradicija največji vpliv na obrezovanje žensk v Egiptu, kar je povezano s patriarhalnostjo sistema. Deklice obrežejo že v zelo zgodnjih letih, saj naj bi ta običaj naznanjal obdobje ženskosti.

V tem primeru lahko potrdimo prvo hipotezo, tj. da stopnja razvitosti držav ne vpliva na odpravljanje težave obrezovanja žensk, saj je tradicija močnejša. Zadevo dodatno oteži patriarhalnost sistema, ki spodbuja neenakopravnost spolov in zatiranje žensk. Obenem pa druge hipoteze ne moremo v celoti potrditi, saj religija ne vpliva neposredno na neenakopravnost spolov in zatiranje žensk v državah v razvoju, saj – kot sem že omenila – običaj izvajajo muslimani in kristjani. Tradicija pa je tisti dejavnik, ki pomembno vpliva na obrezovanje žensk in neenakopravnost spolov.

9 GVINEJA

9.1 Splošni podatki

Tabela 9.1: Splošni podatki (Gvineja)

Površina: 245.857 kvadratnih kilometrov
Prebivalstvo: 10,324.025
Vera: 85 % muslimanov, 8 % kristjanov, 7 % domorodcev
Etnične skupine: Fulbe – 40 %, Malinki – 30 %, Sussu – 20 %, manjše etnične skupine – 10 %
Starostna struktura prebivalstva: 42,7 % pod 15 let, 53,8 % od 15 do 64 let in 3,5 % nad 65 let
Stopnja rasti prebivalstva: 2,649 %
BDP na prebivalca: 1.000 USD
Sektorska sestava BDP: kmetijstvo 76 %, industrija in storitve 24 %
Izdatek za izobraževanje: 1,6 % BDP

Vir: CIA – The World Factbook (2010b).

9.2 Indeks človekovega razvoja in njegovi kazalniki

Podatki iz leta 2010 pravijo, da za Gvinejo indeks človekovega razvoja znaša 0,340, kar uvršča Gvinejo na 156. mesto od 169 držav in med države z nizkim indeksom človekovega razvoja. Indeks človekovega razvoja za Podsaharsko Afriko je zrasel z vrednosti 0,293 v letu 1980 na vrednost 0,389 v letu 2010, kar pomeni, da je Gvineja pod regionalnim povprečjem (Human Development Reports 2010e). Pričakovana življenjska doba Gvinejcev je 58,9 leta, ocena srednje vrednosti let šolanja odraslih je 1,6 leta, ocena pričakovanih let šolanja pa 8,6 leta; BNP na prebivalca je 953 ameriških dolarjev (Human Development Reports 2010b).

Vrednost indeksa GDI za Gvinejo po podatkih Poročila o človekovem razvoju iz leta 2009 je 0,425, kar uvršča Gvinejo na 143. mesto od 155 držav (Human Development Reports 2009a).

Pričakovana življenjska doba žensk je višja kot pri moških, in sicer je 59,3 leta, medtem ko je pri moških 55,3 leta. Nekoliko drugačna zgodba je pri stopnji pismenosti, saj je le 18,1

odstotka žensk pismenih, moških pa 42,6. Združeni vpisni količnik za izobraževanje žensk je 41,5 odstotka, pri moških pa se ta odstotek povzpne na 56,9. Zasluzek od dela pri ženskah je 919 USD letno, medtem ko je pri moških 1.356 USD letno (Human Development Reports 2009a).

Vrednost indeksa GEM za Gvinejo ni znan (Human Development Reports 2009b).

Vrednost indeksa GII za Gvinejo po podatkih Poročila o človekovem razvoju iz leta 2010 ni znan. Znani so naslednji podatki: umrljivost mater ob porodu v obdobju 2003–2008 je 910, stopnja rodnosti žensk, starih med 15 in 19 let, za obdobje 1990–2008 je 152,3. Odstotek ženske delovne sile znaša 82,3, medtem ko odstotek moške delovne sile znaša 90,0 (Human Development Reports 2010c).

Čeprav se nam na prvi trenutek lahko zazdi, da so ženske glede dela v enakopravnem položaju z moškimi, to še zdaleč ni tako. Ta indeks se spopada tudi s pomanjkljivostmi, med katerimi je tudi ta pri dimenziji dela, saj nam le-ta ne poda informacij glede neplačanega dela, s katerim se spopadajo ženske (United Nations Development Programme).

9.3 Položaj žensk v Gvineji

9.3.1 Osebni status žensk

Ustava Gvineje zagotavlja enakopravnost med ženskami in moškimi kot temeljno pravico, vendar je realna slika na žalost drugačna. Ženske so prisiljene v poligamne poroke in nimajo enakih pravic, kar se tiče ločitve. Diskriminacija spolov je še očitnejša v ruralnih območjih, kjer ženske nimajo dostopa do zemlje in imajo veliko težav pri dostopu do opreme za kmetijstvo in drugih sredstev (Organisation for Economic Co-operation and Development 2009).

Družinsko pravo je za ženske zelo nevhvaležno. Minimalna zakonita starost, pri kateri se ženska lahko poroči, je 17 let, moški pa pri 18 letih, vendar predsednik Gvineje lahko dodeli posebno dovoljenje, da se lahko poročijo že prej, če tako želijo. Zgodnje poroke so zelo pogost pojav v Gvineji. Poročilo Združenih narodov iz leta 2004 ocenjuje, da je 46 odstotkov žensk, starih med 15 in 19 let, poročenih, ločenih oziroma vdovelih. Zelo pomemben podatek

je ta, da je poligamija v Gvineji prepovedana z zakonom, vendar je v praksi zgodba popolnoma drugačna, saj naj bi bila več kot polovica žensk vključena v poligamijo. V Gvineji so seveda možje glava družine in posedujejo starševsko avtoriteto (Organisation for Economic Co-operation and Development 2009).

Fizična integriteta žensk ni v zadostni meri zaščitena. Nasilje nad ženskami je razširjeno, vendar je obseg le-tega težko določiti, saj se ženske nasilja ne upajo prijaviti. Nasilje v družini je po Kazenskem zakoniku kaznivo dejanje, vendar je težava v tem, da policija zelo redko intervenira. Po zakonu se tudi posilstvo kaznuje, vendar se ženska redko odloči, da prijavi posilstvo, saj se boji sramote, ki bi jo povzročila družba (Organisation for Economic Co-operation and Development 2009).

Ženskam niso zagotovljene državljanske svoboščine v polni meri. Svoboda gibanja znotraj države je ustavna pravica, vendar poročene ženske niso upravičene do izbire kraja prebivališča, saj je to izključno moževa pravica in ta je poglavar gospodinjstva. V Gvineji pa naj ne bi bilo omejitev, kar se tiče svobode oblačenja (Organisation for Economic Co-operation and Development 2009).

9.3.2 Spolna neenakopravnost in izobraževanje

Gvineja je uspela zmanjšati spolno neenakopravnost na področju osnovnega izobraževanja za 0,37 točke. Leta 1991 je indeks spolne enakopravnosti znašal le okoli 0,4, medtem ko se je leta 2007 povzpela na okoli 0,8. Čeprav se je situacija drastično izboljšala, je indeks spolne enakopravnosti še vedno prenizek. Na področju srednjega izobraževanja so razmere veliko slabše. Čeprav je tudi na tem področju Gvineja dosegla velik napredek, je indeks spolne enakopravnosti še vedno prenizek. Leta 1991 je znašal malo nad 0,3, medtem ko je leta 2007 znašal malo pod 0,6, kar pomeni, da je zelo malo verjetnosti, da bo Gvineja dosegla cilj do leta 2015. Kot sem že omenila v svojem delu, veliko afriških držav ni poročalo o spolni enakopravnosti na področju višjega izobraževanja, med njimi je tudi Gvineja. Glede na razmere v osnovnem in srednjem izobraževanju lahko domnevamo, da so razmere v višjem izobraževanju še slabše (United Nations 2010a).

9.3.3 Spolna neenakopravnost in zaposlitev

Gvineja je prav tako ena izmed držav, ki ni oddala poročila o deležu žensk s plačano zaposlitvijo zunaj kmetijskega sektorja. Po podatkih iz Poročila o človekovem razvoju iz leta 2010 je odstotek ženske delovne sile 82,3. Lahko predvidevamo, da je skoraj večina teh žensk zaposlena v kmetijskem sektorju (United Nations 2010a).

9.3.4 Spolna neenakopravnost in politična participacija

V Gvineji znaša delež ženskih parlamentarnih sedežev manj kot 10 odstotkov (United Nations 2010a).

9.4 Obrezovanje žensk v Gvineji

V Gvineji prebiva veliko različnih etničnih skupin. Ljudstvo Fulbe, ki ga sestavljajo živinorejski polnomadi, ima največji odstotek (40 odstotkov). Druga, bolj stalno naseljena ljudstva, ki se ukvarjajo s poljedelstvom, sodijo v skupino Mandingo: Malinkov je 25 odstotkov, Sussujev 11 odstotkov in Kissijev 8 odstotkov (Krušič 1995, 33).

Sussuji prevladujejo v spodnji Gvineji, Fulbe v srednji Gvineji in Malinki v zgornji Gvineji. Na območju gozdne Gvineje prebiva več kot deset različnih etničnih skupin, med njimi so tudi Malinki in Fulbe. Največja etnična skupina v gozdni Gvineji so »Guerze«, Kissiji in skupina Toma (Yoder in Mahy 2001, 6).

Pohabljanje ženskih spolovil je prisotno v Gvineji že kar nekaj generacij. Muslimani (85 odstotkov) in kristjani (8 odstotkov) izvajajo obrezovanje, čeprav nekateri kristjani nasprotujejo temu. Ni znano, kdaj natančno naj bi različne etnične skupine začele obrezovanje (Yoder in Mahy 2001, 7). Praksa obrezovanja spolovil naj bi bila prežeta z nekim pomenom in s kulturo. Gre za obred, ki poudarja ženskost in ki da deklicam pravice, ki jih imajo lahko le ženske. Gre za obred, ki pripravi deklice na poroko (Yoder in Mahy 2001, 8).

Leta 1969 je vlada obsodila prakso obrezovanja ženskih spolovil. Člen 265 eksplicitno prepoveduje obrezovanje moških in ženskih spolovil. Prekršitev je pomenila dosmrtni zapor. Vendar do danes ni bil še nihče obsojen (Yoder in Mahy 2001, 8).

Do pred kratkim je bil edini izvor informacij o praksi obrezovanja ženskih spolovil v Gvineji etnografsko pripovedovanje. Leta 1998 je Svetovna zdravstvena organizacija poročala o 60-odstotni stopnji razširjenosti prakse obrezovanja med ženskami. Natančnejšo situacijo o praksi obrezovanja ženskih spolovil v Gvineji nam predstavi demografska in zdravstvena raziskava (*Demographic and Health Surveys – DHS*), ki bo predstavljena v nadaljevanju (Yoder in Mahy 2001, 9).

V raziskavi so ženske razkrile, da je obrezovanje obvezen obred pri prehodu v odraslo osebo. Ženska tako prejme družbeno odobritev. Obrezovanje pomeni dogodek, pri katerem izobražujejo deklice o njihovih dolžnostih in kjer se naučijo spoštovati posameznike v družbi. Samo obrezana ženska je spoštovana v družbi, zato se ženske ne morejo odreči temu postopku. Obrezovanju sledi obdobje izoliranosti, ki traja nekaj tednov. Med obdobjem izoliranosti ženska postane poučena o tem, kakšne bodo njene dolžnosti in odgovornosti do njenega prihodnjega moža in družinskih članov (Yoder in Mahy 2001, 12).

Raziskava je pokazala, da je v Gvineji 99 odstotkov žensk obrezanih in da skoraj ni odstopanj glede vere, etničnih skupin oziroma prebivališča (urbano oziroma ruralno območje). Zato lahko trdimo, da je obrezovanje v Gvineji skoraj univerzalno. Vendar je treba dodati, da majhen delež žensk v skupini Guerze ni obrezan. Raziskava je pokazala, da je 89 odstotkov žensk iz skupine Guerze obrezanih. Med neobrezanimi pa je več kot 50 odstotkov krščank (Yoder in Mahy 2001, 13).

V Gvineji poznajo štiri tipe obrezovanja, tj.: površno obrezovanje (ščipanje in vrezovanje), delna odstranitev klitorisa, popolna odstranitev klitorisa ter popolna odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic. Zelo malo žensk je bilo podvrženih prvemu tipu obrezovanja in samo 1 odstotek žensk je neobrezan. Polovica žensk je bila podvržena najstrožjemu tipu obrezovanja (popolna odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic). Skoraj dve tretjini žensk, ki sta neobrezani, pripada skupini Guerze, kar predstavlja le 7 odstotkov celotnega prebivalstva (Yoder in Mahy 2001, 15–16).

80 odstotkov žensk obrežejo pri starosti 9 let ali manj. O tipu obrezovanja odločajo matere in ženske sorodnice. Na različne tipe obrezovanja vpliva etničnost. Skoraj 40 odstotkov Malinkov se odloči za delno odstranitev klitorisa, medtem ko je bilo manj kot 13 odstotkov

žensk v drugih etničnih skupinah podvrženih takemu tipu obrezovanja. 55 odstotkov Sussujev se odloči za celotno odstranitev klitorisa, medtem ko se druge etnične skupine raje odločijo za radikalen tip obrezovanja – popolna odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic. Več kot 70 odstotkov žensk iz skupin Kissi, Toma in Guerze je bilo podvrženih najbolj radikalnemu tipu obrezovanja (odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic) v primerjavi z manj kot 51 odstotki žensk iz skupin Sussi, Fulbe in Malinke (Yoder in Mahy 2001, 16).

Tabela 9.2: Delež žensk v odstotkih po tipih obrezovanja glede na etničnost

Etnična skupina	Neobrezane ženske	Površno obrezovanje	Delna odstranitev klitorisa	Popolna odstranitev klitorisa	Odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic	Drugo	Skupno	Število
Sussi	0	1	10	55	33	0	100	1336
Fulbe	0	1	12	35	50	15	100	2427
Malinki	1	2	39	11	47	1	100	1875
Guerze	11	6	6	4	72	3	100	492
Toma	1	0	6	3	88	1	100	174
Kissi	0	1	5	8	85	20	100	340
Drugo	12	2	9	29	48	1	100	109
Skupno	1	2	18	28	50	4	100	6753

Vir: Yoder in Mahy (2001).

Etničnost in religija sta v Gvineji povezani. 99 odstotkov članov skupine Sussu, Fulbe in Malinki pripada islamski veri, medtem ko je 80 odstotkov Kissijev kristjanov. Člani skupine Guerze in Toma so se označili kot kristjani, animisti ali kot pripadniki druge vere. Zato za tri največje etnične skupine (Sussu, Fulbe in Malinki) religija ne more biti uporabljena kot dejavnik glede tipa obrezovanja. Raziskava je pokazala, da je bilo med obrezanimi ženskami 45 odstotkov muslimank podvrženih najbolj radikalnemu tipu obrezovanju, v primerjavi s 86 odstotkov kristjank in 83 odstotkov žensk druge vere (Yoder in Mahy 2001, 17).

V raziskavi so ugotavljali tudi povezavo med izobrazbo in tipom obrezovanja. Domneva se glasi, da so tiste ženske, ki so bolj izobražene, bolj podučene o negativnih posledicah, ki jih prinaša obrezovanje, in bodo zato raje izbrale manj radikalne oblike obrezovanja za svoje hčere. Podatki so pokazali, da so tiste hčere, ki imajo bolj izobražene matere, podvržene manj

strogemu načinu obrezovanja (površno obrezovanje, kamor sodi zbadanje, vrezovanje, praskanje ali delna odstranitev klitorisa) v primerjavi s hčera, katerih matere so manj izobražene. Ženske brez izobrazbe se v večji meri odločajo za radikalen tip obrezovanja (odstranitev klitorisa in malih sramnih ustnic). Iz tega lahko sklepamo, da se bolj izobražene ženske zavedajo potencialnih negativnih posledic, ki jih lahko obrezovanje pusti za seboj, in zato se raje določajo za manj radikalne oblike. Tako kot izobraževanje imajo tudi mediji podoben učinek na odločitev mater glede obrezovanja hčera. Tiste matere, ki naj bi vsak dan poslušale radio, so v večji meri izbrale manj strog tip obrezovanja za njihove hčere kot tiste, ki ga niso redno poslušale (Yoder in Mahy 2001, 17–18).

Prav tako prebivališče vpliva na tip obrezovanja. Ženske, ki živijo v urbanih delih, se v večji meri odločajo za manj strog tip obrezovanja za svoje hčere v primerjavi z ženskami, ki živijo v ruralnih delih (Yoder in Mahy 2001, 18).

Če sklenemo: raziskava je pokazala, da etnična identiteta vpliva na tip obrezovanja (Yoder in Mahy 2001, 19).

Prav tako lahko rečemo, da vera ni tisti dejavnik, ki bi odločujoče vplival na pogostnost izvajanja radikalnega tipa obrezovanja med ženskami islamske in krščanske vere in na tip obrezovanja. Etničnost pa je dejavnik, ki pomembno vpliva na tip obrezovanja. V primerjavi z ženskami iz skupine Malinkov ženske iz skupin Sussu in Fulbe izberejo v manjši meri radikalen tip obrezovanja za svoje hčere (60 odstotkov in 29 odstotkov). Nasprotno pa so hčere žensk iz skupin Kissi, Toma in Guerze za 3-krat bolj podvržene radikalnemu tipu obrezovanja (Yoder in Mahy 2001, 20–21).

Izsledki so pokazali, da glavni religiji, kot sta krščanstvo in islam, ne vplivata na obrezovanje žensk, medtem ko je etničnost zelo pomembna spremenljivka (Yoder in Mahy 2001, 21). Prav tako nam raziskava pokaže, da je praksa obrezovanja v veliki meri povezana tudi s tradicijo, ki jo ljudje spoštujejo; nimajo niti namena, da bi jo spremenili, saj je za njih praksa obrezovanja zelo pomemben dogodek oziroma obred, ki ponazarja status deklice oziroma ženske v družbi. Spet pridemo do točke, ko ne moremo potrditi druge hipoteze v celoti, saj religija ne vpliva odločujoče na neenakopravnost spolov in zatiranje žensk v državah v razvoju, saj običaj izvajajo muslimani in krščani, vendar je treba upoštevati, da so muslimani v večini.

10 TUNIZIJA

10.1 Splošni podatki

Tabela 10.1: Splošni podatki (Tunizija)

Površina: 163.610 kvadratnih kilometrov
Prebivalstvo: 10,589.025
Vera: 98 % muslimanov, 1 % kristjanov, 1 % drugo
Etnične skupine: 98 % Arabcev, 1 % Evropejcev, 1 % drugo
Starostna struktura prebivalstva: 22,2 % pod 15 let, 70,5 % od 15 do 64 let in 7,3 % nad 65 let
Stopnja rasti prebivalstva: 0,969 %
BDP na prebivalca: 8.000 USD
Sektorska sestava BDP: kmetijstvo 18,3 %, industrija 31,9 %, storitve 49,8 %
Izdatek za izobraževanje: 7,3 % BDP

Vir: CIA – The World Factbook (2010c).

10.2 Indeks človekovega razvoja in njegovi kazalniki

V obdobju 1980–2010 je indeks človekovega razvoja zrasel za 1,50 odstotka letno, tj. z vrednosti 0,436 na vrednost 0,683, kar uvršča Tunizijo na 81. mesto od 169 držav. To pomeni, da je Tunizija država z visokim indeksom človekovega razvoja. Indeks človekovega razvoja za arabske države je zrasel z vrednosti 0,398 leta 1980 na vrednost 0,590 letos, kar pomeni, da Tunizija presega regionalno povprečje (Human Development Reports 2010f). Pričakovana življenjska doba Tunizijcev je 74,3 leta, ocena srednje vrednosti let šolanja odraslih pa je 6,5 leta; ocena pričakovanih let šolanja je 14,5 leta, BNP na prebivalca pa 7,979 ameriškega dolarja (Human Development Reports 2010b).

Vrednost indeksa GDI za Tunizijo po podatkih Poročila o človekovem razvoju iz leta 2009 je 0,752, kar uvršča Gvinejo na 84. mesto od 155 držav (Human Development Reports 2009a). Pričakovana življenjska doba žensk je višja kot pri moških, in sicer 76 let, medtem ko je pri moških 71,8 leta. Stopnja pismenosti pri ženskah znaša 69 odstotkov, pri moških pa 86,4.

Združeni vpisni količnik za izobraževanje žensk znaša 78,9 odstotka, pri moških pa se ta odstotek zniža na 73,6. Zaslужek od dela pri ženskah je 3.249 USD letno, medtem ko je pri moških 11.731 USD letno, kar kaže na velik razkorak med spoloma na področju zaslužka (Human Development Reports 2009a). Vrednost indeksa GEM za Tunizijo ni znana (Human Development Reports 2009b).

Vrednost indeksa GII za Tunizijo je po podatkih Poročila o človekovem razvoju iz leta 2010 0,515, kar uvršča Tunizijo na 56. mesto od 138 držav. Umrljivost mater ob porodu v obdobju 2003–2008 je 100, stopnja rodnosti žensk, starih med 15 in 19 let, za obdobje 1990–2008 pa je 6,9. Delež sedežev v parlamentu, ki jih zasedajo ženske, znaša 19,9 odstotka. Odstotek žensk, ki so pridobile najmanj sekundarno izobrazbo, je 33,5, medtem ko je odstotek moških 48,0. Odstotek ženske delovne sile je 27,7, medtem ko je odstotek moške delovne sile 74,2 (Human Development Reports 2010c).

10.3 Položaj žensk v Tuniziji

10.3.1 Osebni status žensk

Tunizija je 20. septembra 1985 podpisala Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, vendar z uporabo zadržka glede islamskih načel. Tunizija velja za eno izmed najbolj naprednih držav glede ženskih pravic v arabski regiji. Zaporedne reforme zakonika o osebnem statusu so dosegle skorajšnjo spolno enakopravnost. Vlada si prizadeva za vključitev žensk v človekov razvoj. Ministrstvo za ženske in družinske zadeve se je lotilo kar nekaj nacionalnih medijskih kampanj, s katerimi so želeli doseči ozaveščanje o ženskih pravicah. Osebni status žensk je v Tuniziji splošno enak moškemu. Zakonik o osebnem statusu se eksplicitno ne sklicuje na islam, vendar imajo islamska načela še vedno zelo pomembno vlogo pri interpretaciji zakonika. Vlada si prizadeva razviti nov način razumevanja islamskega prava, ki bi se razlikoval od islamskega prava v drugih muslimanskih državah. To poskušajo doseči z reformami, ki bi prispevale k spolni enakopravnosti na področju zakonske zveze, ločitve, skrbništva nad otroki in na področju socialne avtonomije žensk. Zadnje reforme v letu 1993 so poskrbele, da je bilo pravo skladno s standardi mednarodnih človekovih pravic. Privrženci pravijo, da reforme ne pomenijo zanikanja islamskih načel, vendar posledico razvoja modernega obdobja. Pojavljajo pa se težave pri uveljavljanju teh reform (Programme on Governance in the Arab Region 2010b).

10.3.2 Spolna neenakopravnost in izobraževanje

V osnovnem izobraževanju je stopnja vpisanih 6-letnih otrok enaka za deklice in dečke (99 odstotkov), kar pomeni, da ni spolne neenakopravnosti, medtem ko je bil leta 1984 indeks spolne neenakopravnosti 6-odstoten. Razlike se pojavljajo v višji starostni skupini (od 13 do 19 let), kjer je bila leta 2001 stopnja vpisanih deklet 66,1-odstotna, medtem ko je bila stopnja vpisanih fantov le 64,3-odstotna. Leta 1985 je bila stopnja vpisanih deklet, starih med 13 in 19 let, 34,3-odstotna, medtem ko je bila stopnja fantov 49,5-odstotna, kar nakazuje, da se je situacija zelo poboljšala in da Tunizija stremi k spolni enakopravnosti v izobraževanju. Prav tako nastajajo izboljšave v višjem izobraževanju, kjer je stopnja vpisanih deklet zrasla s 4,7 odstotka v letu 1985 na 25,4 odstotka v letu 2001, medtem ko je bila stopnja vpisanih fantov v letu 1985 7,7-odstotna, v letu 2001 pa 21,2-odstotna. Treba je omeniti, da uspeh v izobraževanju sovпада z uspehom v zmanjšanju stopnje nepismenosti žensk v starostni skupini 10–29. Na državni ravni je bila leta 2000 stopnja nepismenosti žensk, starih med 10 in 29 let, 9,4-odstotna. V zadnjih dveh letih se je stopnja nepismenosti drastično zmanjšala (United Nations 2004).

10.3.3 Spolna neenakopravnost in zaposlitev

Kljub višji stopnji žensk v izobraževanju ženske predstavljajo le 27,7-odstoten delež aktivne delovne sile v letu 2010. Leta 1999 je ta delež znašal 25,3 odstotka, leta 1984 21,3 odstotka, leta 1975 18,7 odstotka, kar pomeni, da so spremembe na tem področju zelo počasne. Le ena izmed treh žensk, starih med 25 in 39 let, je prisotna na delovnem trgu (United Nations 2004).

Ocenjujejo, da je v podjetjih 1.500 žensk na višjih položajih. Predsednik Zine el Abidine Ben Ali je že večkrat javno izjavil, da je treba spodbuditi participacijo žensk v gospodarskem razvoju. Tunizija že nekaj časa spodbuja participacijo žensk v delovni sili; leta 1966 so uredili politiko porodniškega dopusta (Programme on Governance in the Arab Region 2010b).

10.3.4 Spolna neenakopravnost in politična participacija

Ženske v zelo majhni meri zasedajo višje položaje v vladi (3 odstotke na ministrski ravni), vendar je ustanovljenih kar nekaj vladnih teles, ki se izrecno ukvarjajo z ženskimi vprašanji.

Državne ustanove za ženske so Ministrstvo za ženske in družinske zadeve, Nacionalno ženska in razvojna komisija in Nacionalni svet žensk in družine. Delež sedežev v parlamentu, ki jih zasedajo ženske v letu 2010, je 19,9-odstoten. Na lokalni ravni je 17 odstotkov mestnih članov sveta žensk. Poleg vladnih ustanov so ženske zastopane tudi v državljskih družbenih skupinah. Največja je Državna zveza tunizijskih žensk (*National Union of Tunisian Women – UNFT*), organizacija, ki zajema celotno državo. UNFT je poskrbel za nacionalne izobraževalne kampanje za ženske. Druge skupine, kot je npr. *Association Tunisienne des Femmes Democrat*, so aktivne v diskutiranju in publiciranju ženskih zadev (Programme on Governance in the Arab Region 2010b).

10.4 Obrezovanje žensk v Tuniziji

V Tuniziji obrezovanje žensk nikoli ni bilo prisotno, za kar zelo težko najdemo razlago, saj že sam izvor obrezovanja ni pojasnjen. Vsekakor ima sam položaj žensk vpliv na težavo obrezovanja. Položaj žensk v Tuniziji se nenehno izboljšuje in vlada sprejema številne ukrepe, ki nadalje krepijo in spodbujajo spolno enakopravnost. Ženske se zavedajo, kakšne so njihove pravice in česa so sposobne. Moška manipulacija nad ženskami je minimalna oziroma je sploh ni. Tako je ženskam težko vsiliti nekaj, kar bi slabilo njihov položaj.

11 UKREPI ZA ODPRAVO OBREZOVANJA ŽENSK

Na osnovi opisanih držav in problema obrezovanja žensk v posamezni državi lahko ugotovimo, kakšni naj bi bili ukrepi, ki bi postopoma odpravili težavo obrezovanje žensk. Na prvi pogled bi lahko rekli, da sem sodijo izobrazba žensk in ukrepi, ki bi na splošno pripomogli k spolni enakopravnosti. Zelo pomembno je, da se zavedamo, da je obrezovanje deklic in žensk kršitev številnih človekovih pravic, zato se je treba zavzeti za odpravo te prakse.

Praksa obrezovanja žensk krši vrsto načel, norm in standardov, ki veljajo za človekove pravice, in sicer načelo enakopravnosti in načelo nediskriminacije na osnovi spola, pravica do življenja (kajti veliko žensk umre zaradi prakse) in pravica do svobode od mučenja in nečloveškega ravnanja. Obrezovanje žensk je prav tako kršitev osebne pravice do najvišjega mogočega zdravstvenega standarda, kajti obrezovanje velikokrat povzroča ženskam hude

negativne posledice za psihično in duševno zdravje, saj včasih sam proces opravijo ženske, ki nimajo niti ustrezne medicinske izobrazbe (World Health Organization 2008a).

Obrezovanje žensk povzroča diskriminacijo na osnovi spola, saj je zakoreninjeno v neenakopravnosti spolov in neravnotežju moči med ženskami in moškimi, prav tako pa preprečuje ženskam, da bi uživale človekove pravice v polni meri. To je oblika nasilja nad deklicami in ženami s psihičnimi in fizičnimi posledicami. Praksa obrezovanja jih prikrajša za neodvisno odločitev o tem, ali želi biti podvržena procesu, ki ima trajen učinek na njihova telesa in ki jim onemogoča, da bi bile neodvisne in imele nadzor nad lastnim življenjem. Še več, obrezovanje ima negativne učinke na novorojenčke. Smrtnost med dojenčki med samim porodom in takoj za porodom je veliko višja med tistimi dojenčki, katerih matere so bile obrezane v primerjavi s tistimi, ki niso bile obrezane, in sicer 15 odstotkov višja za dojenčke, katerih matere so bile podvržene obrezovanju tipa 1, 32 odstotkov višja za dojenčke, katerih matere so bile podvržene obrezovanju tipa 2, in za 55 odstotkov višja za dojenčke, katerih matere so prestale obrezovanje tipa 3 (World Health Organization 2008a).

Treba je poudariti, da je obrezovanje žensk v družbah, kjer to izvajajo, nekakšen družbeni dogovor, ki ga upoštevajo vsi, pa čeprav vedo, da prinaša veliko negativnih posledic – fizičnih in tudi psihičnih. Razlaga leži v prepričanju posameznikov v družbi, kjer izvajajo obrezovanje, da morajo hčere pravilno vzgojiti in ji priskrbeti ustreznega moža, to pa lahko storijo le tako, da dajo hčer obrezati. To prepričanje lahko razumemo kot družbeni dogovor, katerega morajo starši izpolniti, pa čeprav lahko škodi njihovim hčeram, kajti neupoštevanje družbenega dogovora lahko prinese še večjo škodo, saj bi to vodilo k sramoti in izključenosti iz družbe. Zato je prakso obrezovanja tako težko izkoreniniti (United Nations Children's Fund 2005a).

Kot velja za vsak samouveljavljen družben dogovor, je odločitev posameznika – pri obrezovanju odločitev, ali obrezati hčer ali ne – povezana z odločitvami drugih v družbi, kar pomeni, da je družbeni pritisk odločujoč pri nadaljevanju izvajanja prakse obrezovanja. Če se posamezna družina odloči v družbah, kjer je obrezovanje predpogoj za poroko, da svoje hčerke ne bo dala obrezati, se potem njihova hčer ne bo poročila. Zato samo en posameznik ne more storiti absolutno ničesar za odpravo prakse, saj je potrebna večina ljudi, ki bi pokazala drugim prednosti neizvajanja prakse (United Nations Children's Fund. 2005a).

Obrezovanje ženskih spolovil kot škodljivo tradicionalno navado omenjajo v dveh zelo pomembnih mednarodnih dokumentih: v Konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (1979) in Konvenciji o otrokovih pravicah (1989). Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk naslavlja obrezovanje in druge kulturne običaje v smislu neenakopravnosti spolov in poziva države, da storijo vse primerno (5. člen): »za spremembo družbenih in kulturnih vzorcev vedenja moških in žensk, da bi odpravili predsodke ter običaje in vsako drugo prakso, ki temelji na pojmovanju manjvrednosti ali večvrednosti enega ali drugega spola ali na tradicionalni vlogi moških oziroma žensk.«

Konvencija o otrokovih pravicah se prav tako dotakne škodljivih kulturnih običajev, med drugim tudi obrezovanja deklet in žensk v smislu otrokove pravice do najvišje mogoče zdravstvene oskrbe. Člen 19 poziva države, da naj »z vsemi ustreznimi (...) ukrepi varujejo otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab (...), medtem ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih skrbnikov ali katere koli druge osebe, ki skrbi zanj« (United Nations Children's Fund 2005a).

Šest elementov lahko prispeva k spremembi družbenega dogovora o obrezovanju deklic in opustitvi te prakse (United Nations Children's Fund 2005a), in sicer:

1. Nevsiljiv pristop brez predsodkov, ki temelji na uživanju človekovih pravic in izobraževanju deklic.
2. Zavedanje družbe, da je obrezovanje zelo škodljivo in nevarno za dekleta in ženske.
3. Družba kot celota se mora odpovedati praksi obrezovanja, saj je obrezovanje družbena praksa, kar pomeni, da je za odpravo prakse potrebna skupna akcija celotne družbe in ne samo nekaterih posameznikov.
4. Jasno in javno zagotovilo družbe, da se zavezujejo k odpravi prakse obrezovanja. Zelo pomembno je, da večina članov družbe podpira odpravo prakse.
5. Proces organizirane razširjenosti, kar pomeni, da se mora odločitev za odpravo prakse obrezovanja širiti hitro in vztrajno iz ene skupnosti v drugo.
6. Okolje, ki omogoča in podpira spremembo. Uspeh podpore za odpravo prakse je v veliki meri odvisen od angažiranosti vlade, da predstavi primerne družbene ukrepe in zakonodajo.

Mogoče ukrepe, ki bi izboljšali situacijo v državah, kjer je prisotno obrezovanje žensk, je treba jemati s previdnostjo, kajti navada obrezovanja je zelo zakoreninjena. Vladne in nevladne organizacije v nekaterih državah so se odločile za počasnejšo, a zanesljivejšo in za afriške kulture bolj sprejemljivo pot. S programi izobraževanja so začele ozaveščati

prebivalstvo in jih seznanjati s prednostmi, predvsem pa s slabostmi obrezovanja. Staršem, ki so hčere vseeno želeli obrezati, so svetovali, naj se raje odločijo za klitoridektomijo, ne za infibulacijo. Države, ki so že pred desetletji začele takšen program izobraževanja, se danes lahko pohvalijo z zmanjšanjem obrezovanja do 90 odstotkov. Seveda se položaj razlikuje od države do države pa tudi znotraj držav so ogromne razlike, saj slaba infrastruktura otežuje, v nekaterih primerih pa celo onemogoča izvajanje izobraževalnih programov. Ravno tako je odločilen vpliv skupnosti, kajti obrezovanje hitreje izginja v urbanih okoljih in med višje izobraženimi. Ukrep prepovedi obrezovanja deklic ni priporočljiv, kajti če operacijo prepovejo, se bo še več ljudi zatekalo k mazačem in vaškim babicam, ki deklice obrežejo kar s kuhinjskim nožem ali z britvico, to pa še poveča možnost zdravstvenih zapletov. Poleg tega se ob zapletih manj ljudi odloči za obisk zdravnika, tj. v strahu, da bodo zaradi nečesa, kar imajo sami za nujno, kaznovani. To je težava tudi v državah, v katerih je obrezovanje prepovedano. Nihče nikoli ne izve za vse smrtne primere zaradi nezakonitega obrezovanja, vodenje podatkov pa dodatno otežujeta slaba infrastruktura in slaba izobrazba prebivalstva. Dejansko edina možnost za izkoreninjenje obrezovanja deklic je izobrazba. Ženske zaradi neozaveščenosti še vedno privoljujejo v tradicije, ki so zanje škodljive, njihove vlade pa jim ne dajo možnosti, da bi vzele usodo v svoje roke (Brumen 2001, 382–383).

12 ZAKLJUČEK

Iz analize opisanih držav lahko oblikujemo naslednje sklepe: Egipt kot vedno bolj razvijajoča se afriška država se še vedno spopada s težavo obrezovanja deklic. Kljub uvedbi različnih zakonskih odlokov, ki prepovedujejo obrezovanje, je tradicija med ljudmi še vedno toliko močna in prisotna, da prevlada nad zakoni. Lahko rečemo, da se je po uvedbi zakonodaje situacija še poslabšala, saj so se ljudje zatekali k vaškim babicam, ki so poseg opravljali brez anestezije in s pripomočki, ki so bili večkrat uporabljeni. Zanimiv podatek je tudi ta, da je obrezovanje v Egiptu razširjeno univerzalno (ocenjujejo, da je 97 odstotkov–99 odstotkov žensk obrezanih). Na položaj žensk vpliva več dejavnikov, med njimi so: tradicija, vera in izobraževanje. Lahko rečemo, da islamska vera daje prednost moškim in s tem prispeva k neenakopravnosti spolov. Stopnja izobraženosti prav tako pomembno prispeva k neenakopravnosti spolov, saj je veliko več žensk nepismenih kot moških. Starši se velikokrat odločijo, da otroci ne bodo udeleženi izobrazbe, saj jih niso zmožni denarno preskrbeti. Večinoma se odločijo za hčere, saj so pomembne za pomoč v gospodinjstvu. Neizobražene

ženske se ne zavedajo svojih pravic in s takimi ženskami je lažje manipulirati. In nazadnje je treba omeniti še tradicijo, ki ustvarja družbene pritiske nad ženskami, kot je ta, da neporočena ženska v družbi ne velja veliko. Poročijo pa se lahko samo obrezane ženske, medtem ko neobrezane ženske niso zaželeni v družbi, saj veljajo za nečiste in nezveste.

Gvineja velja za nerazvito afriško državo, kjer se prav tako spopadajo z neenakopravnostjo spolov. Kot sem omenila v uvodu, sem Gvinejo izbrala, ker je sestavljena iz več etničnih skupin, vendar je zanimivo, da v tem primeru etnična identiteta ne vpliva na pogostnost obrezovanja deklic, vpliva pa na tip obrezovanja. Spet pa je tradicija tisti dejavnik, ki odigra ključno vlogo, saj velja, da je samo obrezana ženska tista, ki je spoštovana v družbi in le-ta se lahko poroči, zato obrezovanje izvedejo skoraj na vseh ženskah v Gvineji.

Tunizija je ena izmed najbolj razvitih afriških držav, kjer ne poznajo obrezovanja žensk. Zelo težko je razložiti, zakaj obrezovanje tukaj nikoli ni bilo prisotno, saj tudi ne vemo, od kod izvira obrezovanje. Položaj žensk v Tuniziji je urejen. K temu v veliki meri vpliva izobraževanje, saj je visok odstotek žensk v Tuniziji izobražen. Prav tako nepismenost žensk od leta 1980 naprej strmo upada. Čeprav je država muslimanska, si vlada poskuša prizadevati, da se islamska načela interpretirajo na drugačen način kot v drugih muslimanskih državah, kar je zelo pomembno za položaj žensk.

Na primeru Egipta lahko potrdimo prvo hipotezo, tj. da stopnja razvitosti držav ne vpliva na odpravljanje težave obrezovanja žensk. Analiza nam je pokazala, da obstajajo drugi dejavniki, ki vplivajo na to težavo, vsekakor pa to ni stopnja razvitosti.

Kar se tiče druge hipoteze, tj. da tradicija in religija odločujoče vplivata na neenakopravnost spolov in zatiranje žensk v državah v razvoju, lahko v celoti potrdimo samo prvi del hipoteze, in sicer na primeru Egipta in na primeru Gvineje. Tradicija je tisti dejavnik, ki ustvarja družbene pritiske, katerim se ženske ne morejo izogniti, saj so v tem primeru izobčene in izolirane. Družba je tista, ki odloči, ali bo žensko sprejela ali pa ne. V teh državah velja, da se samo obrezane ženske lahko poročijo in samo take ženske v družbi lahko uživajo ugled. Za neobrezane ženske ni prostora v družbi. Ne zavedajo pa se, da tako moški izvajajo dominacijo nad njimi in da to prispeva k neenakopravnosti spolov, na kar pa vplivajo že drugi dejavniki, kot je npr. izobrazba, saj se neizobražene ženske ne zavedajo svojih pravic in s takimi je lažje upravljati. Za religijo ne moremo reči, da odločujoče vpliva na neenakopravnost spolov in

posledično s tem tudi na obrezovanje žensk, kajti muslimani in kristjani izvajajo obrezovanje, kar smo videli na primeru Egipta in na primeru Gvineje.

Težko rečemo, kaj je tisto, kar je treba narediti, da bi odpravili prakso obrezovanja. V svojem diplomskem delu sem že pisala o ukrepih, ki so potrebni, vendar so ti velikokrat neuspešni, saj je tradicija močnejša. Na tej točki se sprašujemo, ali je mogoče tradicijo premagati. Osebno mislim, da jo lahko, če se ljudem pojasni, da je tradicija lahko škodljiva. Kot smo že videli, veliko afriških držav poroča o uspehih skorajšnje spolne enakopravnosti na področju osnovnega in srednjega izobraževanja, medtem ko se v višjem izobraževanju še vedno pojavljajo velike razlike med spoloma. Menim, da bi države ravno na tem področju morale vložiti veliko truda, kar se postopoma tudi dogaja, vendar se je treba zavedati, da se spremembe ne morejo zgoditi kar čez noč. V tistih državah, kjer izvajajo obrezovanje, bi lahko imeli mediji več vpliva in postavili prakso obrezovanja bolj v ospredje. Tako bi lahko prikazovali škodljive posledice, ki jih povzročata obrezovanje. Vsi vemo, kakšno moč imajo mediji; menim, da bi na tem področju lahko v veliki meri vplivali na ljudi. Prav tako bi ženske morale biti bolj v ospredju in poročati o svojih težavah, ki so nastale kot posledica obrezovanja. Predvsem pa mislim, da bi morala biti mednarodna skupnost v večji meri vpletena pri odpravi škodljive prakse obrezovanja.

13 LITERATURA

1. African Development Bank. 2010. *Gender, Poverty and Environmental Indicators on African Countries*. Dostopno prek: <http://www.afdb.org/en/knowledge/publications/gender-poverty-and-environmental-indicators-on-african-countries/> (1. marec 2011).
2. *Afriška listina človekovih pravicah in pravic ljudstev*. 1981. Dostopno prek: http://www.achpr.org/english/_info/charter_en.html (7. oktober 2010).
3. Amnesty International. 2004. *Mednarodni dan nične tolerance do pohabljanja ženskih spolnih organov*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.si/sl/node/1009> (4. oktober 2010).
4. Brumen, Borut, Nikolai Jeffs in Darij Zadnikar. 2001. *Afrike*. Ljubljana: Študentska založba.
5. CIA – The World Factbook. 2010a. *Egypt*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html> (23. marec 2010).
6. --- 2010b. *Guinea*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gv.html> (25. marec 2010).
7. --- 2010c. *Tunisia*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html> (25. marec 2010).
8. Čeplak-Mencin, Ralf. 2001. Obrezovanje deklic – obred iniciacije ali mučenje in pohabljanje. *Etnolog* 11 (2): 185–194.
9. *Declaration of Zero Tolerance to FGM on the African Continent*. Dostopno prek: http://www.african-women.org/documents/Zero_Tolerance.pdf (7. oktober 2010).
10. Dnevnik.si. 2008. *Zakoni in nižja stopnja diskriminacije žensk*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/304033/> (9. marec 2010).
11. Društvo za Združene narode za Slovenijo. 2008–2010. *Nasilje nad ženskami*. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/ozn/zenske> (6. oktober 2010).
12. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. Dostopno prek: <http://www.fao.org/> (9. november 2010).
13. Hanžek, Matjaž, Jana Javornik in Ana Tršelič. 2000. Spolna neenakost v nekaterih tranzicijskih družbah. *Družboslovne razprave* 16 (34–35): 167–187.

14. Human Development Reports. 1995. *Human Development Report*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1995/> (7. marec 2010).
15. --- 2009a. *Human Development Report: Table J: Gender-related development index and its components*. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Table_J.pdf (7. marec 2010).
16. --- 2009b. *Human Development Report: Table K: Gender empowerment measure and its components*. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Table_K.pdf (7. marec 2010).
17. --- 2010a. *Composite Indices – HDI and beyond*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/humandev/indices/> (7. marec 2010).
18. --- 2010b. *Human Development Report: Table 1: Human Development Index and its components*. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_Table1_reprint.pdf (7. marec 2010).
19. --- 2010c. *Human Development Report: Table 4: Gender Inequality Index*. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_Table4_reprint.pdf (7. marec 2010).
20. --- 2010d. *International Human Development Indicators: Egypt*. Dostopno prek: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/EGY.html> (7. marec 2010).
21. --- 2010e. *International Human Development Indicators: Guinea*. Dostopno prek: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/GIN.html> (7. marec 2010).
22. --- 2010f. *International Human Development Indicators: Tunisia*. Dostopno prek: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/TUN.html> (7. marec 2010).
23. --- 2010g. *Statistics: Measuring inequality: Gender-related Development Index (GDI) and Gender Empowerment Measure (GEM)*. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/en/statistics/indices/gdi_gem/ (7. marec 2010).
24. --- 2010h. *Statistics: The Gender Inequality Index (GII)*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/statistics/gii/> (7. marec 2010).
25. --- 2010i. *Statistics: The Human Development Index (HDI)*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/> (7. marec 2010).
26. *Inter-African Committee on Traditional Practices*. Dostopno prek: <http://www.ia-ciaf.net/> (4. april 2010).
27. *International Labour Organization*. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/> (11. julij 2010).

28. *Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk*. 1979. Dostopno prek: www.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/.../CEDAW.doc (4. oktober 2010).
29. Kozmik, Vera in Tanja Salecl, ur. 1999. *Zakoni o enakih možnostih: Primerjalna analiza*. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za žensko politiko.
30. Krajnc, Jerneja. 2003. Zdravje in neenakopraven položaj žensk v državah v razvoju. *Teorija in praksa* 40 (3): 426–441.
31. Krušič, Marjan. 1995. *Dežele in ljudje. Afrika južno od Sahare*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
32. --- 1997. *Severna Afrika in Arabski polotok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
33. *Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah*. 1966. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/Mednarodnipakt_drzavljanskih_politicnih_pravicah.pdf (4. oktober 2010).
34. *Milenijski razvojni cilji*. 2010. Dostopno prek: <http://www.milenijski-cilji.si/> (2. marec 2011).
35. Natek, Karel in Marjeta Natek. 2006. *Države sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
36. Organization for Economic Co-operation and Development 2009. *Guinea*. Dostopno prek: <http://genderindex.org/country/guinea> (1. april 2010).
37. --- 2010. *Poverty Reduction and Social Development: Women in Africa*. Dostopno prek: http://www.oecd.org/document/34/0,3343,en_2649_33935_39324962_1_1_1_1,00.html (17. februar 2010).
38. Program on Governance in the Arab Region. 2010a. *Egypt*. Dostopno prek: <http://www.pogar.org/countries/theme.aspx?cid=5&t=4> (16. maj 2010).
39. --- 2010b. *Tunisia*. Dostopno prek: <http://www.pogar.org/countries/theme.aspx?cid=20&t=4> (20. maj 2010).
40. *Protokol o pravicah žensk v Afriki*. 2005. Dostopno prek: <http://www.africanunion.org/root/au/Documents/Treaties/Text/Protocol%20on%20the%20Rights%20of%20Women.pdf> (7. oktober 2010).
41. RTV Slovenija. 2009. *Obrezovanje – mučenje ali tradicija?* Dostopno prek: <http://www.rtvlo.si/svet/obrezovanje-mucenje-ali-tradicija/217663> (27. februar 2010).
42. --- 2010. *Prve svobodne volitve v Gvineji po letu 1958*. Dostopno prek: <http://www.rtvlo.si/svet/prve-svobodne-volitve-v-gvineji-po-letu-1958/233443> (27. april 2010).

43. Ružić, Mira. 2000. *One dvajsetega stoletja*. Novo mesto: Tiskarna Novo mesto, Dolenjska založba.
44. Shell - Duncan, Bettina in Ylva Hernlund. 2000. *Female "Circumcision" in Africa*. Boulder, CO: Lynne Reinner Publishers, Inc.
45. *Splošna deklaracija o človekovih pravicah*. 1948. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/SPLOSNA_DEKLARACIJA_O_CLOVEKOVIH_PRAVICAH_-_F.pdf (3. oktober 2010).
46. United Nations. 2004. *National Report on Millennium Development Goals*. Dostopno prek: <http://www.undg.org/index.cfm?P=87&f=T> (3. marec 2011).
47. --- 2010a. *The Millennium Development Goals Report*. Dostopno prek: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG%20Report%202010%20En%20r15%20-low%20res%2020100615%20-.pdf> (1. marec 2011).
48. --- 2010b. *United Nations Millennium Development Goals*. Dostopno prek: <http://www.un.org/millenniumgoals/> (28. februar 2011).
49. United Nations Children's Fund. 2005a. *Changing a Harmful Social Convention: Female Genital Mutilation/Cutting*. Dostopno prek: http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/fgm_eng.pdf (30. september 2010).
50. --- 2005b. *Female Genital Mutilation/Cutting: A Statistical Exploration*. Dostopno prek: http://www.unicef.org/publications/files/FGM-C_final_10_October.pdf (2. april 2009).
51. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. 2010. *Facts & Figures on Women Worldwide*. Dostopno prek: http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2010/06/UNWomen_FactsAndFiguresOnWomen_20100702.pdf (30. september 2010).
52. *United Nations Development Programme*. Dostopno prek: <http://www.undp.org/> (1. marec 2010).
53. --- 2010a. *Assessing progress in Africa toward the Millennium Development Goals: MDG Report*. Dostopno prek: <http://www.undp.org/africa/documents/mdg/full-report.pdf> (28. februar 2011).
54. --- 2010b. *Egypt's Progress Towards Achieving the Millennium Development Goals*. Dostopno prek: http://www.undp.org.eg/Portals/0/MDG/2010%20MDGR_English_R5.pdf (2. marec 2011).

55. United Nations Population Fund. 2010a. *Egypt: Gender: Overview*. Dostopno prek: <http://egypt.unfpa.org/english/Staticpage/419d6d02-ac4e-4c1f-af98-e48aa894b7cd/GENDER.aspx> (9. marec 2010).
56. --- 2010b. *Egypt: Indicators: Population and Development in Egypt*. Dostopno prek: <http://egypt.unfpa.org/english/Staticpage/54790f72-6e8b-4f77-99e2-4c5b78c20d5c/indicators.aspx> (9. marec 2010).
57. --- 2010c. *Gender Equality: A cornerstone of development*. Dostopno prek: <http://www.unfpa.org/gender/> (3. oktober 2010).
58. --- 2010d. *Gender Equality: Ending Widespread Violence Against Women*. Dostopno prek: <http://www.unfpa.org/gender/violence.htm> (3. oktober 2010).
59. *Ustanovna listina Združenih narodov*. 1945. Dostopno prek: www.pf.uni-lj.si/media/ustanovna.listina.zn.doc (5. oktober 2010).
60. World Health Organization. 1999. *Female Genital Mutilation: Programmes to Date: What works and what doesn't*. Dostopno prek: http://www.who.int/reproductive-health/publications/fgm/fgm_programmes_review.pdf (23. oktober 2009).
61. --- 2006a. *Female genital mutilation and obstetric outcome: WHO collaborative prospective study in six African countries*. Dostopno prek: <http://www.who.int/reproductive-health/publications/articles/lancetfgm.pdf> (23. oktober 2009).
62. --- 2006b. *Progress in Sexual and Reproductive Health Research*. Dostopno prek: <http://www.who.int/reproductive-health/hrp/progress/72.pdf> (25. oktober 2009).
63. --- 2008a. *Eliminating Female Genital Mutilation: An Interagency Statement*. Dostopno prek: http://www.who.int/reproductive-health/publications/fgm/fgm_statement_2008.pdf (23. oktober 2009).
64. --- 2008b. *Female genital mutilation*. Dostopno prek: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/index.html> (23. oktober 2008).
65. Women Aid International 1997. *Egypt breaks with tradition*. Dostopno prek: <http://www.womenaid.org/press/info/fgm/fgm-egypt.htm> (6. junij 2010).
66. Yoder, P. Stanley in Shane Khan. 2008. *Numbers of women circumcised in Africa: The production of a Total*. Dostopno prek: <http://www.measuredhs.com/pubs/pdf/WP39/WP39.pdf> (15. maj 2010).